

VILNIAUS GEDIMINO TECHNIKOS UNIVERSITETAS

ATASKAITA

TVIRTINU

Mokslo prorektorius

Antanas Čenys

2013 m. 12 31 d.

*Rektorius
Alfonsas Daniūnas*

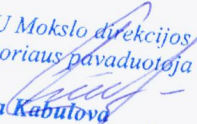
Užsakovas: Molėtų rajono savivaldybės administracija

Temos pavadinimas: Giedraičių miestelio teritorijos bendrasis planas
Sprendiniai.

Statybos inžinerija: 02T

2011 m. liepos 14 d. Sutartis Nr. A14-165/4058-AP

Mokslo direktorius

*VGTU Mokslo direkcijos
direktoriaus pavaduotoja
Jelena Kabulova*

Vaidotas Vaišis

Instituto direktorė

prof. dr. Marija Burinskienė

(vardas, pavardė, parašas)

Temos vadovas

prof. dr. Marija Burinskienė

(vardas, pavardė, parašas)

PROJEKTĄ IŠ DALIES FINANSUOJA
EUROPOS SOCIALINIS
FONDAS

PROJEKTĄ ĮGYVENDINA
MOLĖTŲ RAJONO
SAVIVALDYBĖS
ADMINISTRACIJA

PROJEKTĄ RENGIA
VILNIAUS GEDIMINO TECHNIKOS UNIVERSITETAS
TERITORIJŲ PLANAVIMO MOKSLO INSTITUTAS

Projektas VP1-4.2-VRM-04-R-92-010

Giedraičių miestelio teritorijos bendrasis planas

III etapas. Sprendinių studija

SPRENDINIAI

Užsakovas: Molėtų rajono savivaldybės administracija

Rengėjas: Vilniaus Gedimino technikos universitetas

Teritorijų planavimo mokslo institutas

Projekto vadovė: prof. dr. Marija Burinskienė (Atest. Nr. 2494)

2013 m.

PROJEKTĄ IŠ DALIES FINANSUOJA
EUROPOS SOCIALINIS
FONDAS

PROJEKTĄ ĮGYVENDINA
MOLĖTŲ RAJONO
SAVIVALDYBĖS
ADMINISTRACIJA

PROJEKTĄ RENGIA
VILNIAUS GEDIMINO TECHNIKOS UNIVERSITETAS
TERITORIJŲ PLANAVIMO MOKSLO INSTITUTAS

PROJEKTAS VP1-4.2-VRM-04-R-92-010

MOLĖTŲ RAJONO SAVIVALDYBĖS GIEDRAIČIŲ MIESTELIO BENDRASIS PLANAS

AUTORINIS KOLEKTYVAS

Bendrojo plano vadovė – prof. dr. M. Burinskienė

Bendrojo plano dalių rengėjai:

Urbanistinė dalis

Socialinė-ekonominė aplinka

Gamtinė aplinka, rekreacija

Nekilnojamojo kultūros paveldas

Susisiekimo sistema

Inžinerinės infrastruktūra

Grafinė dalis

Atsakingas asmuo

arch. J. Zagorskas

V. Buivydienė

D. Lazauskaitė

D. Lazauskaitė

doc. dr. J. Jurevičienė

doc. dr. G. M. Paliulis

V. Palevičius

B. Vengrys

V. Buivydienė

TURINYS

1. URBANISTINĖ PLĖTRA	2
2. SOCIALINĖ – EKONOMINĖ APLINKA	10
2.1. Bendrieji vystymosi veiksniai ir prielaidos	10
2.2. Sprendinių konkretizavimo prielaidos	11
2.3. Švietimo ir mokslo infrastruktūros sprendiniai	14
2.4. Kultūros infrastruktūros sprendiniai	15
2.5. Asmens sveikatos priežiūros infrastruktūros vystymo sprendiniai	16
2.6. Socialinių paslaugų infrastruktūros sprendiniai	17
2.7. Būsto plėtra	18
2.8. Gyvenamųjų teritorijų plėtra	20
2.9. Verslo vystymo sprendiniai	21
2.10. Turizmo plėtros sprendiniai	22
3. MIESTELIO GAMTINĖ APLINKA, REKREACIJOS PLĖTOJIMAS	24
4. NEKILNOJAMOJO KULTŪROS PAVELDO APSAUGOS SPRENDINIAI	31
4.1. Nekilnojamojo kultūros paveldo objektų reikšmė ir integracija į savivaldybės plėtrą	31
4.2. Saugomi nekilnojamojo kultūros paveldo objektai ir vertingosios savybės	32
4.3. Nekilnojamojo kultūros paveldo objektų tvarkymo kryptys ir naudojimo prioritetai	33
4.4. Nekilnojamojo kultūros paveldo objektų stebėseną	36
4.5. Nekilnojamojo kultūros paveldo objektų sąrašai	37
5. GIEDRAIČIŲ MIESTELIO SUSISIEKIMO SISTEMA	39
6. GIEDRAIČIŲ MIESTELIO INŽINERINĖ INFRASTRUKTŪRA	44
6.1. Vandentieka ir vandenvala	44
6.1.1 Vandens tiekimas	44
6.1.2 Gaisrinis vandentiekis	46
6.1.3 Nuotekų tvarkymas	46
6.1.4 Melioracijos statiniai	48
6.2. Atliekų tvarkymas	49
6.3. Elektros energija	50
6.4. Šilumos ūkis	52
6.5. Dujų infrastruktūra	53
6.6. Telekomunikacijos ir ryšiai	53
PLANAVIMO TIKSLŲ ĮGYVENDINIMAS	54

1. URBANISTINĖ PLĖTRA

1.1. Pagrindiniai duomenys apie Giedraičių miestelį

Giedraičių miestelis pagal gyventojų skaičių priskirtinas mažų miestelių kategorijai ir yra labai arti žemutinės šios kategorijos (500-3000 gyv.) ribos. 2010 metais jame gyveno 698 gyventojai. Miestelio plotas pagal šiuo metu galiojančias administracines ribas yra 130,28 ha, iš kurių 84,37 ha sudaro įregistruoti žemės sklypai. Nemaža šios teritorijos dalis yra naudojama kaip žemės ūkio teritorija. 8,42 ha miestelio teritorijos pagal administracines ribas yra vandens ūkio teritorija, iš jos 8,02 ha – Kiemanto ežeras. Bendrojo plano sprendiniuose rekomenduojama keisti miestelio ribą prijungiant gretimas teritorijas, kuriose vyksta plėtra, patikslinant miestelio ribas pagal vandens liniją ir įregistruotų sklypų ribas.

Vietovė yra kalvota, pasižymi vaizdingu kraštovaizdžiu. Miestelio erdvę formuoja statūs Kiemanto ežero krantai ir gilios su ežeru besijungiančių upelių vagos. Išskirtinis kraštovaizdžio elementas – dalinai medžiais apaugęs pusiasalis, siekiantis Kiemanto ežero vidurį.

Giedraičių plano struktūra radialinė. Centre – išplatintos gatvės pavidalo aikštė. Pagrindinė kompozicinė miestelio ašis yra Vilniaus gatvė. Šiuo metu miestelis yra jau susijungęs su Pašilių kaimu miestelio pietinėje pusėje.

Pagal Valstybinio Nekilnojamojo turto registro duomenis Giedraičių miestelyje be žemės ūkio paskirties teritorijų didžiąją dalį sudaro mažaaukštės gyvenamosios paskirties teritorijos, kurioms santykinai tenka 1/15 dalis visuomeninės paskirties objektų teritorijų, apie 1/15 dalis komercinės paskirties objektų teritorijų ir apie 1/16 dalis pramonės teritorijų. Kitų miestui būdingų paskirčių teritorijų įregistruota dar mažiau. Šie santykiniai dydžiai rodo nepakankamą teritorijos funkcinę diferenciaciją.

Giedraičių miestelis yra seniūnijos centras. Artimiausias miestas – Molėtai (21 km), bet didesnė įtaka ir gyventojų migracija vyksta į Vilniaus miestą, esantį už 50 km. Per miestelį eina krašto kelias Nr.172 (Vilniaus g.), o lygiagrečiai šiam keliui yra naujesnis A14 magistralinis kelias.

1.2. Giedraičių miestelio architektūrinė erdvinė kompozicija ir kompozicinės struktūros tobulinimas

Giedraičių miestelis ir jo apylinkės yra kalvotos. Išraiškingas reljefas pagyvina miestelio vizualinę struktūrą.

Teritorijos vizualinę struktūrą formuoja ir pagrindinės gatvės trasa – Vilniaus gatvė, kuri yra pagrindinė miestelio vizualinė ašis. Rytų pusėje miestelis turi prieigą prie vandens telkinio. Šioje dalyje yra gražiausios miestelio gatvės - Dubingių, Kranto, dalis Vilniaus, Paežerio, Naujoji.

Miestelio vizualinė dominantė yra Giedraičių Šv. Baltramiejaus bažnyčia. Taip pat išsiskiria paminklas „Karžygiams, žuvusiems už Lietuvos laisvę 1920 m.“ ir šio paminklo teritorijos – skvero aplinka ir želdiniai. Miestelio įvaizdį labiausiai formuoja centrinėje dalyje esanti aikštė su aplinkiniais pastatais, didelę įtaką miestelio vizualiniam suvokimui daro Vilniaus gatvės perimetru išrikiuoti pastatai.

Centrinė miestelio dalis sutampa su istoriniu miestelio centru ir yra svarbiausias tiek kompozicinis, tiek visuomeninis miestelio centras, čia sukonzentruoti beveik visi svarbiausi visuomeniniai ir komerciniai Giedraičių miestelio objektai. Užstatymas centrinėje dalyje yra smulkaus mastelio, morfotipas – perimetrinis posesijinis. Pastatai formuoja Vilniaus gatvės koridorių. Miestelio centrinėje dalyje galima ir būtina didesnė funkcinė įvairovė, galimas užstatymo tankinimas ir intensyvinimas, jame būtina sukurti daugiau darbo vietų ir nesumažinti traukos objektų skaičiaus, nesumažinti šiuo metu esančios aikštės (Vilniaus g. išplatėjimo) svarbos gyventojams ir miestelio svečiams.

Giedraičių miestelio architektūrinę erdvinę kompoziciją formuoja radialinis gatvių tinklas su centre, Širvintų, Vilniaus gatvių susikirtimo vietoje esančia aikšte. Miestelio erdvinę kompoziciją nulemia ir Kiemanto ežeras, esantis miestelio rytinėje pusėje, apžvelgiamas iš Dubingių, Kranto, Vilniaus, Paežerio gatvių.

Svarbus kompoziciškai yra upelio slėnis, atskiriantis miestelį nuo Pašilių kaimo. Šioje vietoje nuo Vilniaus g. atsiveria Kiemanto ežero ir pusiasalio jame vaizdas.

Taip pat svarbus yra Žvirblio upelio slėnis, esantis miestelio šiaurinėje dalyje, kuris atskiria miestelį nuo pastaruoju metu vystomos teritorijos kitoje slėnio pusėje.

Miestelio istorinis centras sutampa su kompoziciniu centru Vilniaus ir Širvintų gatvių susikirtime. Taip pat galima išskirti pramoninį – komercinį centrą, susiformavusį XX a. antrojoje pusėje, esantį Širvintų gatvės prieigose miestelio vakarinėje pusėje, už administracinių miestelio ribų.

Kompoziciškai išsiskiria trys teritorijos tipai:

- centrinė miestelio dalis, apimanti istorinį centrą ir aplinkines mažo užstatymo intensyvumo komercinių, visuomeninių objektų bei gyvenamąsias teritorijas su dominuojančiu bažnyčios pastatu ir kitais palei

Vilniaus gatvę išrikiuotais pastatais. Čia aiškiai suformuota gatvės erdvė, ši miestelio dalis turi kompozicinį savitumą;

- šiaurinė miestelio dalis – Kranto, Kementos, Naujoji, Mechanizatorių, Smėlio, Galinavos gatvės. Ši teritorijos dalis yra monofunkcinė – vyrauja gyvenamieji sodybinio mažaaukščio užstatymo pastatai, kompozicinio išskirtinumo neturi, gatvių erdvės nepakankamai kompoziciškai suformuotos.
- į vakarus nuo Giedraičių miestelio administracinių ribų (Širvintų, Kementos, Šilo gatvės) esanti pramoninių objektų teritorija, pasižyminti laisvu užstatymu, didelio tūrio gamybiniais pastatais.

Taip pat kompoziciškai su Giedraičių miestelio teritorija jungiasi Pašilių kaimas, esantis labai arti miestelio centro ir realiai sudarantis vientisą kompoziciją ir papildantis Giedraičių miestelį keletu vienbučių sodybinio užstatymo tipo gyvenamųjų namų kvartalų.

Miestelio centre skatinama naujų komercinių, visuomeninių objektų plėtra. Stiprinant esamą miestelio centrą, siūloma intensyviau išnaudoti centro teritoriją.

Numatytos galimybės dviejose vietose formuoti papildomus lokalius centrus:

1. teritorijoje aplink Vilniaus ir Dubingių gatvių sankirtą;
2. teritorijoje Širvintos gatvėje, konversinės teritorijos rytiniam pakraštyje už mokyklos žemės sklypo.

Miestelis pasižymi dviejų tipų morfostruktūra – centrinėje dalyje vyrauja perimetrinis vieno-dviejų aukštų užstatymas, yra viena vizualinė dominantė - Klasicistinė bebokštė Giedraičių Šv. Baltramiejaus bažnyčia.

Antrasis morfostruktūros tipas yra vidutinio dydžio (150-200 m² bendrojo ploto) sodybinio užstatymo pastatai, kurie nelygiuojami palei gatves, dominuoja sklypų dydžiai nuo 12 iki 20 arų, galinėje sklypo dalyje paprastai stovi ūkiniai pastatai.

Siūloma palaikyti ir papildyti esamą miestelio morfostruktūrą, o naujai įsisavinamose teritorijose, esančiose miestelio pakraščiuose taikyti sodybinio užstatymo morfostruktūros tipą, išlaikant dominuojančius pastatų ir žemės sklypų dydžius.

1.3. Giedraičių miestelio urbanistinės plėtros galimybės ir raidos tendencijos

Giedraičių miestelis teritoriškai gali plėstis pietų kryptimi, prijungiant Pašilių kaimą, šiaurės kryptimi plėtojant gyvenamąsias teritorijas, o vakarų kryptimi galima pramonės rajono konversija ir plėtra, tankinant užstatymą ir intensyviau panaudojant žemės sklypus.

Didžiausią plėtros potencialą turi teritorijos prie Kiemento ežero miestelio rytinėje dalyje ir už administracinių miestelio ribų. Šios teritorijos patrauklios savo unikaliu kraštovaizdžiu ir labiausiai tinka gyvenamosioms, rekreacinės paskirties objektų teritorijoms plėtoti.

Miestelio centrinės dalies plėtra yra sudėtinga dėl pavojaus pažeisti susiformavusią Vilniaus gatvės erdvę ir bažnyčios pastato dominantę, bet miestelio centrinėje dalyje galima ir būtina didesnė funkcinė įvairovė: būtina sukurti daugiau darbo vietų; nesumažinti traukos objektų skaičiaus; nesumažinti šiuo metu esančios aikštės svarbos miestelio gyventojams ir svečiams. Plėtojant miestelio centrą neleistina centrinėje dalyje statyti didelio tūrio ar kitaip kompoziciškai dominuojančių pastatų, būtina taikytis prie esamų pastatų dydžių ir architektūrinės išraiškos.

Perspektyvi plėtrai yra ir gamybinių objektų teritorija, esanti prie Širvintų gatvės. Galima šios teritorijos konversija į komercinės, pramonės/sandėliavimo paskirties objektų teritoriją ar kitai aktyviai veiklai skirtą teritoriją.

1.4. Giedraičių miestelio teritorijos funkcinis zonavimas

Bendrojo plano sprendiniai nurodo teritorijos naudojimo tipą, pagrindinę žemės naudojimo paskirtį, galimus žemės naudojimo būdus, leistiną žemės sklypų užstatymo tankumą, leistiną žemės sklypų užstatymo intensyvumą ir leistiną pastatų aukštį. Teritorijos naudojimo tipai ir šių zonų reglamentai yra nurodyti bendrojo plano pagrindiniame brėžinyje ir lentelėje (žemės naudojimo ir apsaugos reglamentų brėžinyje ir bendrojo plano sprendinių tekstinėje dalyje). Bendrojo plano sprendiniai nustato esminius plėtros principus, formuojančius darnų kvartalų užstatymą.

Bendrojo plano sprendiniai yra parengti ir vertinami mastelyje 1:2000 ir į tikslesnį mastelį jie netransformuojami. Rengiant kito lygmens ar rūšies teritorijų planavimo dokumentus, bendrojo plano sprendiniai – skirtingų teritorijos naudojimo tipų ribos, susisiekimo ir inžinerinės infrastruktūros trasos turi būti tikslinami iš esmės jų nekeičiant.

1.1. lentelė. Pagrindinės žemės naudojimo paskirtys, papildomi apribojami ir vyraujantys teritorijos požymiai

Teritorijų naudojimo tipai		Pagrindinė žemės naudojimo paskirtis	Galimi žemės naudojimo būdai	Didžiausi leistini privalomieji rodikliai			Statybos projektai: statiniai pagal naudojimo paskirtį (STR 1.01.09:2003) gali būti statomi kartu su priklausiniais ir aptarnavimui reikalingais statiniais	
Pavadinimas	Žymėjimas			UT (užstatymo tankis, procentais)	UI (užstatymo intensyvumas, pastatų ploto santykis su sklypo plotu)	Pastatų aukštis, m	Galimų statyti pastatų ar statinių paskirtis	Kiti pastatai ar statiniai, kurie gali būti statomi, jeigu atitinka papildomus reikalavimus (SAZ ar kitus teisės aktuose nustatytus reglamentuotus)
Mišakai ir miškingos teritorijos	MI	Miškų ūkio	Ekosistemų apsaugos miškai; rekreaciniai miškai; apsauginiai miškai; ūkiniai miškai	---	---	---	---	---
Rekreacinio naudojimo žemės ūkio teritorija	ŽR	Žemės ūkio	Rekreacinio naudojimo	20	0,2	---	Trumpalaikio poilsio statiniai (pavėsinės, persirengimo būdelės, mažoji architektūra – suolai, atraminės sienutės ir kt.)	---
Gyvenamoji teritorija	GG	Kita	Gyvenamoji; komercinė; rekreacinė; visuomeninė	50	1,2	10	<p>gyvenamieji pastatai (sodybinio ir blokuoto užstatymo morfotipo);</p> <p>negyvenamieji pastatai: viešbučių paskirties pastatai, administracinės paskirties pastatai, poilsio paskirties pastatai</p> <p>inžineriniai statiniai: susisiekimo komunikacijos - keliai (gatvės); inžineriniai tinklai; kiti statiniai - hidrotechnikos statiniai (pralaidos), kanalai, krantosaugos statiniai.</p>	<p>negyvenamieji pastatai: ne daugiau kaip 1000 m² bendrojo ploto prekybos, paslaugų (išskyrus autoservisus, plovyklas, laidojimo namus, krematoriumus), maitinimo, kultūros, mokslo, gydymo, sporto, religinės, pagalbinio ūkio paskirties.</p>

GEDRAIČIŲ MIESTELIO TERITORIJOS BENDRASIS PLANAS
III etapas. SPRENDINIAI

Mišri gyvenamoji teritorija	GM	Kita	Gyvenamoji; komercinė; rekreacinė; visuomeninė	60	1,6	12	<p>gyvenamieji pastatai (visų tipų);</p> <p>negyvenamieji pastatai: viešbučių paskirties pastatai, administracinės paskirties pastatai, poilsio paskirties pastatai</p> <p>inžineriniai statiniai: susisiekimo komunikacijos - keliai (gatvės); inžineriniai tinklai; kiti statiniai - hidrotechnikos statiniai (pralaidos), kanalai, krantosaugos statiniai.</p>	<p>negyvenamieji pastatai: ne daugiau kaip 1000 m² bendrojo ploto prekybos, paslaugų (išskyrus autoservisus, plovyklas, laidojimo namus, krematoriumus), maitinimo, kultūros, mokslo, gydymo, sporto, religinės, transporto (autobusų stoties), garažų, pagalbinio ūkio paskirties pastatai.</p>
Mišri centro teritorija	GC	Kita	Gyvenamoji; komercinė; rekreacinė; visuomeninė	80	2,5	15	<p>gyvenamieji pastatai (visų tipų);</p> <p>negyvenamieji pastatai: viešbučių paskirties pastatai, prekybos, administracinės, paslaugų, maitinimo, kultūros, mokslo, gydymo, sporto, religinės paskirties pastatai.</p> <p>inžineriniai statiniai: susisiekimo komunikacijos - keliai (gatvės); inžineriniai tinklai; kiti statiniai - hidrotechnikos statiniai (pralaidos), kanalai, krantosaugos statiniai.</p>	<p>negyvenamieji pastatai: transporto (autobusų stoties), garažų, pagalbinio ūkio paskirties pastatai.</p>
Socialinės infrastruktūros teritorija	SI	Kita	Visuomeninė	80	2,5	12	<p>negyvenamieji pastatai: administracinės, paslaugų, kultūros, mokslo, gydymo, sporto, religinės paskirties pastatai.</p> <p>inžineriniai statiniai: susisiekimo komunikacijos - keliai (gatvės); inžineriniai tinklai;</p>	<p>negyvenamieji pastatai: transporto (autobusų stoties), garažų, pagalbinio ūkio paskirties pastatai.</p>

GEDRAIČIŲ MIESTELIO TERITORIJOS BENDRASIS PLANAS
III etapas. SPRENDINIAI

Paslaugų teritorija	PA	Kita	Komercinė; visuomeninė; rekreacinė	80	3	16	negyvenamieji pastatai: viešbučių, prekybos, administracinės, paslaugų, maitinimo, kultūros, mokslo, gydymo, sporto, religinės paskirties pastatai. inžineriniai statiniai: susisiekimo komunikacijos - keliai (gatvės); inžineriniai tinklai; kiti statiniai - hidrotechnikos statiniai (pralaidos), kanalai, krantosaugos statiniai.	negyvenamieji pastatai: garažų paskirties pastatai.
Pramonės ir sandėliavimo teritorija	PR	Kita	Pramonės ir sandėliavimo; komercinė; atliekų saugojimo, rūšiavimo ir utilizavimo	80	2,5	16	negyvenamieji pastatai: transporto (degalinių, autoservisų), garažų, gamybos ir pramonės, sandėliavimo, specialiosios paskirties pastatai. inžineriniai statiniai: susisiekimo komunikacijos - keliai (gatvės); inžineriniai tinklai; kiti statiniai - hidrotechnikos statiniai (pralaidos), kanalai	Pagrindinei veiklai aptarnauti skirti administraciniai, prekybos, paslaugų, maitinimo, kultūros, sporto paskirties pastatai.
Techninės infrastruktūros teritorija	TI	Kita	Infrastruktūros; Pramonės; naudingųjų iškasenų teritorijos (vandenvietės)	80	2,5	12	negyvenamieji pastatai: garažų, gamybos ir pramonės, sandėliavimo, specialiosios paskirties pastatai. inžineriniai statiniai: susisiekimo komunikacijos - keliai (gatvės); inžineriniai tinklai; kiti statiniai - hidrotechnikos statiniai (pralaidos), kanalai, krantosaugos statiniai.	Infrastruktūros objektų aptarnavimui skirti prekybos, paslaugų, maitinimo paskirties pastatai.
Techninės infrastruktūros koridoriai	TK	Kita	Infrastruktūros	---	---	---	inžineriniai statiniai: susisiekimo komunikacijos - keliai (gatvės); inžineriniai tinklai; kiti statiniai - hidrotechnikos statiniai (pralaidos), kanalai, krantosaugos statiniai.	

Bendro naudojimo erdvių, želdynų teritorija	BŽ	Kita	Bendro naudojimo; atskirųjų želdynų; rekreacinė (be pastatų, tik statiniai); visuomeninė (be pastatų, tik statiniai);	---	---	---	Statiniai reikalingi parkų lankytojams, visuomeniniams renginiams inžineriniai statiniai: susisiekimo komunikacijos keliai (gatvės); inžineriniai tinklai; kiti statiniai - hidrotechnikos statiniai (pralaidos), kanalai, krantosaugos statiniai.	Kultūros statiniai (paminklai)
Vandenių teritorija	VA	Vandens ūkio	Ūkinei veiklai naudojami vandens telkiniai; rekreaciniai vandens telkiniai; ekosistemas saugantys vandens telkiniai; bendro naudojimo vandens telkiniai	---	---	---	Vandens kelių ir rekreacinės infrastruktūros eksploatavimui reikalingi statiniai	

Pastaba: 1.1 lentelėje (Pagrindinės žemės naudojimo paskirtys, papildomi apribojami ir vyraujantys teritorijos požymiai) nurodytos pastatų ir statinių paskirtys gali būti tikslinamos, pasikeitus statybos techniniam reglamentui STR 1.01.09:2003 Statinių klasifikavimas pagal jų naudojimo paskirtį, jei išlaikomi normatyviniai atstumai ir tai neprieštaruja kitiems teisės aktams.

Nustatant naujai statomų ar modernizuojamų kvartalų teritorijų struktūrą, rekomenduojama laikytis atskirųjų ir priklausomųjų želdynų proporcijų, nurodytų „Atskirųjų rekreacinės paskirties želdynų plotų normose“ ir „Priklausomųjų želdynų normų (plotų) nustatymo tvarkos apraše“ (patvirtintuose 2007 m. gruodžio 21 d. Aplinkos ministro įsakymu Nr. D1-694).

2. SOCIALINĖ – EKONOMINĖ APLINKA

2.1. Bendrieji vystymosi veiksniai ir prielaidos

Darni Giedraičių miestelio plėtra neatsiejama nuo patrauklių gyvenimo sąlygų sukūrimo.

Patvirtinus Giedraičių miestelio koncentruotos daugiafunkcinės plėtros vystymosi koncepciją, siūlomi sprendiniai turėtų užtikrinti socialinės-ekonominės srities vystymąsi bei gyvenimo kokybės gerėjimą. Siekiama įvairiapusės plėtros randant balansą tarp ekonominių, socialinių, ekologinių ir kitų visuomenės poreikių.

Pagrindinis Giedraičių miestelio – ekonominės infrastruktūros vystymo tikslas yra tobulinti sveikatos apsaugos, socialinės rūpybos, švietimo bei kultūros, verslo, turizmo taip pat kitų socialinės-ekonominės srities struktūrinių objektų būvį, atsižvelgiant į darnios plėtros principus.

Socialinė ekonominė aplinka priklauso nuo įvairių išorinių bei vidinių veiksnių. Socialinę-ekonominę aplinką įtakoja reikšminga aplinkybė - Giedraičių miestelis yra netoli Molėtų bei Vilniaus miestų, magistralės A14 Utena-Vilnius. Ši aplinkybė yra svarbi miestelio plėtrai. Pažymėtinos pagrindinės socialinės-ekonominės problemos Giedraičių miestelyje: gyventojų skaičiaus mažėjimas, gyventojų senėjimo tendencija. Susiklosčiusi nepalanki situacija darbo rinkoje formuoja visuomenės užimtumo problemas.

Molėtų rajono savivaldybės tarybos posėdyje 2012 kovo mėn. 29d. buvo aprobuota parengta Giedraičių miestelio Koncentruotos daugiafunkcinės plėtros koncepcija. Koncentruota daugiafunkcinė Giedraičių miestelio plėtros alternatyva ir vystimasis suprantamas kaip kompromisas tarp aplinkosauginių, ekonominių ir socialinių visuomenės tikslų, sudarantis galimybes pasiekti visuotinę gerovę dabartinei ir ateinančioms kartoms, neperžengiant leistinų poveikio aplinkai ribų. Atsižvelgiant į patvirtintą alternatyvą buvo suformuluoti pagrindiniai Giedraičių miestelio sprendiniai. Giedraičių miestelio socialinės-ekonominės dalies sprendiniai yra siūlomi prieš tai atlikus esamos būklės analizę, bei atsižvelgiant į koncentruotą daugiafunkcinės plėtros alternatyvą.

Giedraičių miestelio socialinės-ekonominės infrastruktūros vystymo užtikrinimui išskelti šie pagrindiniai uždaviniai:

1. Sudaryti palankias prielaidas Giedraičių miestelio subalansuotai plėtrai, gerinti aplinkos kokybę, plėtoti ekonominį ir socialinį potencialą bei gyventojų gyvenimo sąlygas.
2. Išskirti komercijos teritorijas ir plėtoti jų infrastruktūrą;
3. Skatinti smulkų ir vidutinį verslą;

4. Išskirti gamtinio karkaso teritorijas, apibrėžti jų naudojimą ir pritaikymą turizmo reikmėms, suderinti turizmo veiklą šiose teritorijose su kitomis urbanistinio karkaso teritorijomis.
5. Pateikti socialinės integracijos, globos ir aplinkos gerinimo priemonės nedarbingo amžiaus bei neįgaliems žmonėms.
6. Stiprinti miestelio sveikatos apsaugos įstaigos administracines funkcijas.

Siūlomi sprendiniai turėtų užtikrinti socialinės-ekonominės srities vystymąsi bei gyvenimo kokybės gerėjimą.

2.2. Sprendinių konkretizavimo prielaidos

Siekiant nustatyti geriausiai tinkančius Giedraičių miestelio socialinės-ekonominės infrastruktūros sprendinius, svarbu įvertinti dabartines demografinio ir ekonominio išvystymo bei prognozuojamas tendencijas 10 m. laikotarpiui (iki 2022m).

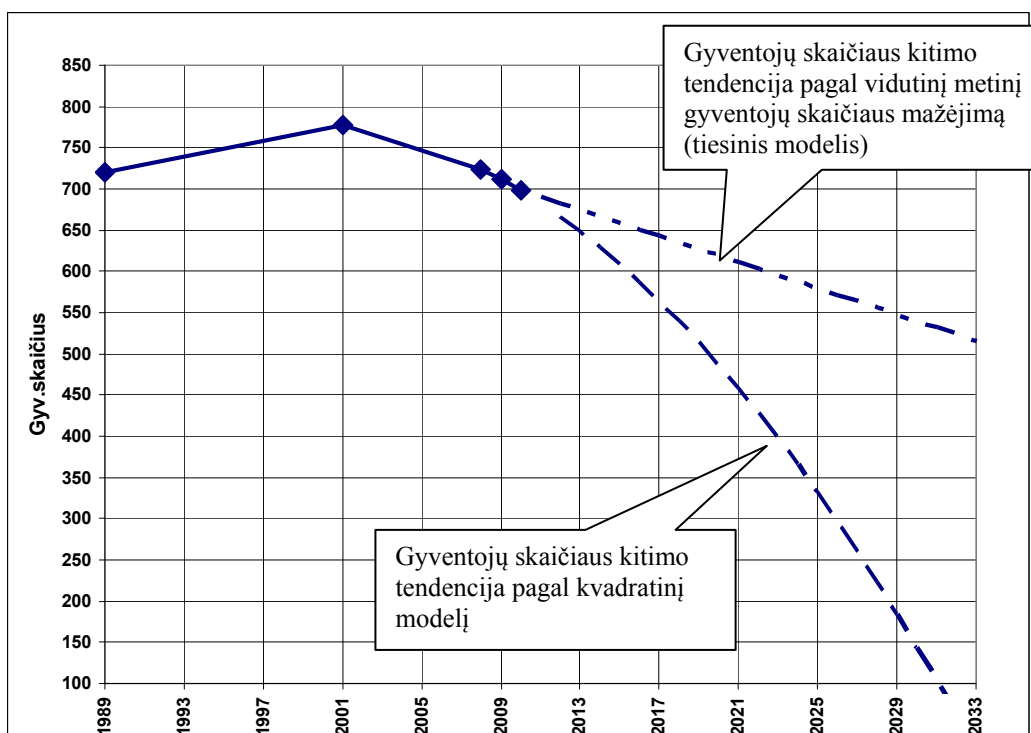
Pagrindiniai veiksniai, kurie formuoja bendrą miestelio išvystymą 10 metų laikotarpiui yra gyventojų pokytis Giedraičių miestelyje.

2010 metais Giedraičiuose gyveno 698 gyventojai, arba ~11 % mažiau, nei 2001 m., kai miestelyje gyveno 778 gyventojai. Per tą patį laikotarpį Lietuvoje gyventojų skaičius sumažėjo 5 %. Giedraičių miestelio teritorijos plotas yra apie 1,3 kv.km.

Numatant teritorijos vystymosi tendencijas sudarant planus buvo atsižvelgta į rodiklius, apibūdinančius aktualaus laikotarpio demografinius procesus, t.y. po nepriklausomybės atkūrimo. Giedraičių 1989 – 2010 m. gyventojų skaičiaus kitimo grafikas parodytas 2.1 pav. Šio laikotarpio skaičiaus kitimas gana tiksliai (determinacijos koeficientas $R^2=0,99$) gali būti aprašytas antrojo laipsnio polinomu. Pagal šią lygtį 2.1 pav. parodyta galima teorinė gyventojų skaičiaus kitimo tendencija iki 2033 m. Kvadratinis būsimo gyventojų skaičiaus kitimo modelis negali būti priimtas ilgesnio laikotarpio gyventojų skaičiaus prognozei, nes pagal jį gyventojų skaičius perspektyvoje sumažėja iki nulio, o tai nėra realu.

Trumpalaikėi prognozei kvadratinis modelis visiškai tinkamas ir pagal jį galima planuoti teritorijos vystymąsi apytiksliai iki 2017 m.

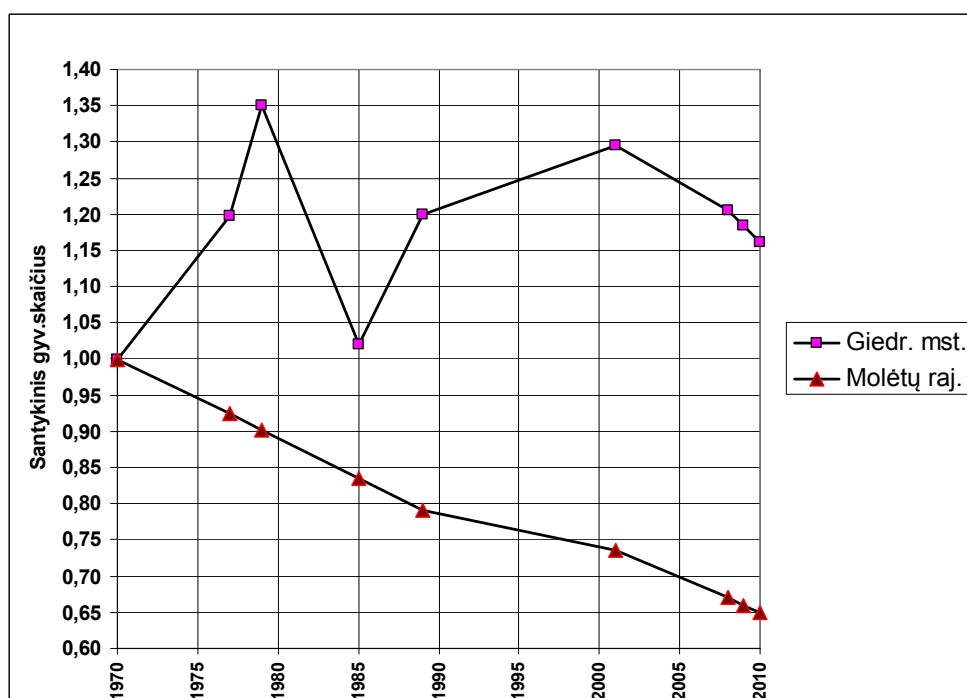
Pagal vidutinį metinį gyventojų skaičiaus mažėjimo rodiklį – 1,14 % galima sudaryti tiesinį gyventojų skaičiaus kitimo modelį ir numatyti šio skaičiaus kitimą ilgesniam laikui. Galimas gyventojų skaičiaus kitimas pagal šį modelį parodytas 2.1 pav.

2.1. pav. Giedraičių gyventojų skaičiaus kitimas 1989 – 2010 m. ir teorinės kitimo tendencijos pagal tiesinį ir kvadratinį modelį

Šis modelis turi esminį trūkumą – jis nėra pakankamai tikslus, kadangi gyventojų skaičiaus kitimo tempai negali būti pastovūs.

Giedraičių gyventojų skaičiaus kitimo tendencijos priklauso nuo socialinių-ekonominių procesų.

2.2 pav. Molėtų raj. ir Giedraičių mst. santykinio gyventojų skaičiaus kitimas 1970 – 2010 m.

Priešingai negu Molėtų rajone, gyventojų skaičius miestelyje ilgą laiką didėjo ir tik nuo 2001 m. pradėjo mažėti. 2.2 pav. parodyti santykiniai Molėtų rajono ir Giedraičių miestelio gyventojų skaičiaus kitimo grafikai. 1970 m. abiejų regionų gyventojų skaičius sąlyginai laikomas vienetu.

Iš 2.2 pav. matyti, kad nuo 2001 m. miestelio gyventojų skaičiaus mažėjimas yra artimas Molėtų rajono gyventojų skaičiaus mažėjimui.

Vienas pagrindinių klausimų planuojant teritorijas yra būsimų gyventojų skaičiaus numatymas. Prognozės negali remtis deterministiniu matematiniu metodais, nes nėra ir negali būti jokio gyventojų kitimo dėsnio. Žmonių populiacija yra veikiamą labai daug socialinių, ekonominių, globalinių, gamtinių ir kitų veiksnių, kurių poveikio žmogaus elgsenai matematiškai aprašyti neįmanoma. Dėl tų pačių priežasčių nepasiteisina ir statistiniai metodai. Prognozuojant gyventojų skaičiaus kitimą tenka remtis empirinėmis prielaidomis ir ieškoti matematinės funkcijos gyventojų skaičiaus kitimo aprašymui. Prognozė atlikta visuotinai pripažintais ekstrapoliaciniais metodais iš anksto pasirenkant gyventojų skaičiaus prieaugio rodiklį ar numatomą jo kitimą. Prognozei panaudota geometrinio metodo eksponentinė funkcija.

Prognozuojant išnagrinėti trys variantai:

- pesimistinis;
- labiausiai tikėtinas;
- optimistinis.

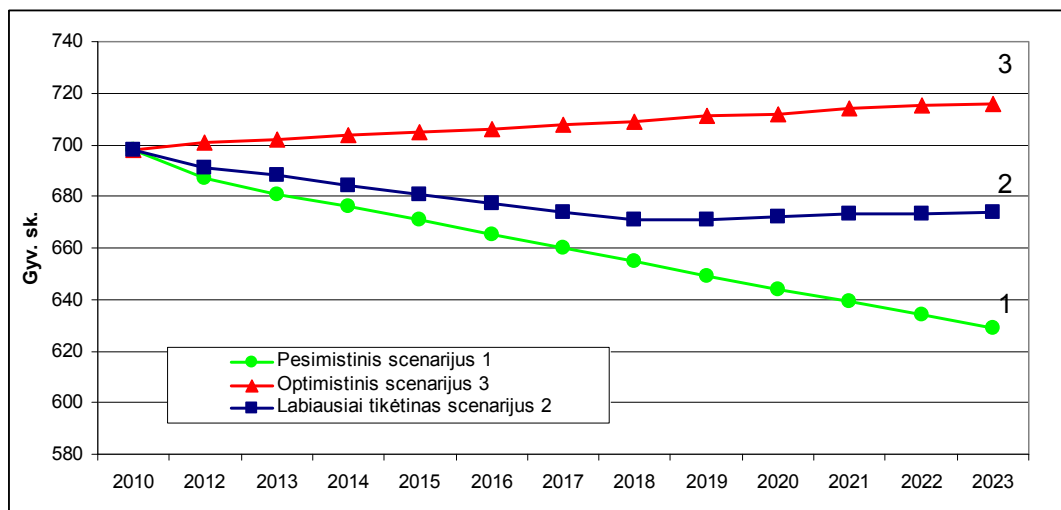
Pesimistinio scenarijaus atveju pasirinkta, kad gyventojų prieaugis bus neigiamas ir 10 metų laikotarpyje sieks kiek daugiau kaip pusę dabartinio vidutinio metinio gyventojų skaičiaus mažėjimo tempo $-1,14\%$ ir sieks $-0,6\%$ lygį. Toks mažėjimo rodiklis pasirinktas todėl, kad dabartinį gyventojų skaičiaus mažėjimą lemia šio vystymosi laikotarpio sunkumai ir jų pasekmės. Ekonominis nuosmukis, neabejotinai, turėtų baigtis ir ekonomika, jeigu ir neaugs, tai bent stabilizuosis, todėl dabartinio trumpalaikio gyventojų skaičiaus kitimo $-1,14\%$ rodiklio naudojimas ilgesnio periodo prognozei nėra pagrįstas. Gyventojų skaičiaus kitimas pavaizduotas 2.3 pav. 1 kreive. Pagal šį scenarijų 2022 m. Giedraičiuose turėtų gyventi 634 gyv.

Pesimistinio scenarijaus prognozė gali būti vertinama tik kaip tam tikras teorinis įvertis, nes nuolatinio gyventojų mažėjimo tendencija reikštų gyventojų smarkų sumažėjimą per tam tikrą, pakankamai ilgą, laiko tarpą. Pasaulinės krizės vystymosi prognozės dažnai nurodo bent penkerių, septynerių metų ekonomikos stagnaciją ar recesiją. Lietuvos ūkis glaudžiai susijęs su pasaulio ekonomika ir todėl nėra priežasčių teigti, kad krizės pasekmės bus likviduotos anksčiau.

Labiausiai tikėtino scenarijaus pagrindu priimta, kad ateinančius septynerius metus gyventojų skaičius mažės vidutiniškai $0,5$ per metus, t. y. sumažėjimas sudarys apytiksliai pusę

dabartinio laikotarpio tempo. Po septynerių metų gali prasidėti nežymus 0,1 % metinis augimas, o nuo 2024 m. augimo tempas gali padidėti iki 0,2 % per metus. Šio scenarijaus rezultatai atvaizduoti 2.3 pav. 2 kreive. Pagal šią kreivę, 2022 m. Giedraičiuose turėtų gyventi apie 673 gyventojai.

Pagal optimistinį scenarijų galima būtų numatyti palaipsninį ekonominės situacijos gerėjimą ir nežymų 0,2 % metinį gyventojų didėjimą. Šios prognozės rezultatai pavaizduoti 2.3 pav. 3 kreive. Pagal šį scenarijų 2022 m. numatomas 715 gyventojų skaičius.

2.3 pav. Giedraičių miestelio gyventojų skaičiaus kitimo prognozė 2010-2023 m.

Nuspręsta priimti labiausiai tikėtino demografinio augimo alternatyvą, kai Giedraičių miestelyje 2022 m. gyvens 673 gyventojai.

Prognozuojant Giedraičių miestelio gyventojų skaičiaus kitimą, buvo daroma prielaida, kad gyventojų skaičiaus mažėjimo tempai bus mažesni, kadangi gyvenimo lygis Lietuvoje augs: mažės emigracija, pradės grįžti į Lietuvą anksčiau išvykę gyventojai.

2.3. Švietimo ir mokslo infrastruktūros sprendiniai

Giedraičių miestelio švietimo įstaigos tinklas yra kompleksinis ir pakankamas, esant dabartinei miestelio demografiniai padėčiai (2010 m. – 698 gyventojai). Šiuo metu Giedraičių miestelio švietimo įstaigų tinklą sudaro: Molėtų lopšelis – darželis „Vyturėlis“ Giedraičių skyrius ir Giedraičių A. Jaroševičiaus vidurinė mokykla.

Giedraičių lopšelyje – darželyje vaikučių skaičius nuo 2004 m. didėjo ir 2011 m. lopšeljį – darželį lankė 20 vaikučių.

2011/12 m. Giedraičių A. Jaroševičiaus vidurinėje mokykloje mokėsi 189 mokiniai, arba 37 % mažiau nei 2004 m. – 293 mokiniai.

Giedraičių miestelio ugdymo įstaigų stiprinimo planas iki 2022 m. pateiktas (2.1 lent.).

2.1 lentelė. Giedraičių miestelio ugdymo įstaigų mokymo bazės ir materialinių techninių sąlygų stiprinimo planas

Mokymo įstaigos	Mokymo bazės ir materialinių techninių sąlygų stiprinimas iki 2022 m.
Giedraičių miestelio vaikų lopšelis – darželis „Vyturėlis“	<ol style="list-style-type: none"> 1. Užtikrinti ikimokyklinio ugdymo kokybę. 2. Giedraičių lopšelio – darželio pastato renovacija, santechninės įrangos atnaujinimas. 3. Lopšelio – darželio kiemo sutvarkymas, žaidimų aikštelių renovacija. 4. Darbuotojų, pedagogų kvalifikacijos kėlimas. 5. Personalo kompetencijos ir prestižo didinimas. 6. Taikyti naujus ikimokyklinio ugdymo modelius.
Giedraičių miestelio A. Jaroševičiaus vidurinė mokykla	<ol style="list-style-type: none"> 1. Giedraičių miestelio A. Jaroševičiaus vidurinės mokyklos mokymo įrangos ir mokymo priemonių atnaujinimas. 2. Mokyklos einamieji remontai. 3. Mokyklos stadiono ir žaidimų aikštelių renovacija. 4. Atnaujinti Giedraičių A. Jaroševičiaus vidurinės mokyklos mokyklinio transporto priemones. 5. Numatyti galimybę tobulinti susiformavusią mokinių vežiojimo paslaugų sistemą. 6. Didinti kompiuterių skaičių, darbo vietų kompiuterinėse klasėse. 7. Mokytojų kvalifikacijos kėlimas. 8. Mokinių popamokinės veiklos vystymas (sporto, meno, dailės, liaudies amatų, šokių ir kitų būrelių organizavimas). 9. Dalyvavimas įvairiuose švietimo ir kultūriniuose projektuose ir programose.

Siekiant užtikrinti kokybišką, atitinkantį valstybės nustatytus standartus bendrąjį išsilavinimą, būtina sudaryti saugias ir sveikas darbo bei ugdymosi sąlygas. Vykdamas mokyklų tinklo pertvarką ir įvertinus sparčiai kintančias tiek materialines, tiek socialines, tiek technologines sąlygas visuomenėje bei reikalavimus ugdymo aplinkai, būtina numatyti mokyklų ugdymo bazės atnaujinimą, atsižvelgiant į planuojamus mokyklos struktūrinius pokyčius ir mokyklų aprūpinimo standartus, kurie nusako materialines technines sąlygas.

Mokyklų aprūpinimas mokymo priemonėmis yra numatytas mokyklų strateginiuose planuose ir tam skiriamos mokinio krepšelio lėšos. Mokinių aprūpinimą mokymo priemonėmis apsunkina sunki mokinių šeimų materialinė padėtis, nemažai jų neišgali nusipirkti pratybų sąsiuvinių ir panašiai. Daugiausia trūksta chemijos ir fizikos mokymo priemonių. Mokymo priemonių nepakanka ir kitiems dalykams: istorijai, geografijai, biologijai, užsienio kalboms, technologijoms, matematikai, kūno kultūrai ir kt..

Dabartinis švietimo paslaugas teikiančių įstaigų skaičius atitinka Giedraičių miestelio gyventojų poreikius, todėl naujų švietimo objektų statyba nenumatoma. Siūloma iki 2022 m. išlaikyti esamą švietimo įstaigų skaičių.

2.4. Kultūros infrastruktūros sprendiniai

Giedraičių miestelio kultūros infrastruktūros sprendinių tikslas užtikrinti miestelio gyventojų kultūrinių poreikių tenkinimą bei sąlygas kūrybinei laisvei.

Giedraičių miestelio gyventojų kultūrinius poreikius užtikrina Giedraičių miestelio laisvalaikio centras ir biblioteka.

Laisvalaikio centrui trūksta pagrindinių priemonių, nepatenkinamas centro finansavimas. Dabartinis lygis nepakankamas atnaujinti bei modernizuoti materialinę bazę.

Giedraičių miestelio bibliotekoje trūksta naujausių ir populiariausių spaudinių. Lankytojų skaičius padidėtų atnaujinus bibliotekos knygų resursus populiariomis knygomis.

2011 metais Giedraičių bibliotekoje buvo 400 skaitytojų. Bibliotekos lankytojų skaičius kasmet mažėja. 2005 m. biblioteka turėjo 465 skaitytojus, nuo 2005 m. iki 2011 m. skaitytojų skaičius sumažėjo net 65 žmonėmis, tai sudaro 14 %. 2010 m. Giedraičių miestelio bibliotekos lankytojams išduota 22010 egzempliorių leidinių, 2006 m – 24937 egzempliorių leidinių, tai rodo, kad per 5 metus leidinių išdavimas sumažėjo 12 %.

2.2 lentelė. Giedraičių miestelio laisvalaikio centro ir bibliotekos materialinės techninės bazės ir veiklos organizavimo gerinimo planas

Įstaiga	Kultūros įstaigų materialinės techninės bazės ir veiklos organizavimo gerinimas iki 2022 m.
Giedraičių laisvalaikio centras	<ol style="list-style-type: none"> 1. Laisvalaikio centro patalpų renovavimas, įrangos atnaujinimas. 2. Kompiuterinės technikos ir pagrindinių priemonių atnaujinimas, įsigijimas. 3. Įsigyti, atnaujinti garso, apšvietimo įrangą, muzikinį inventorių. 4. Darbuotojų kvalifikacijos kėlimas (išsiugdyti kultūros programų specialistus). 5. Ypatingą dėmesį skirti miestelio etninės kultūros išsaugojimui, puoselėjimui (paskaitos, seminarai, etnokultūros švenčių atgaivinimas ir sklaida). 6. Tradicinių renginių organizavimas. 7. Atlikti Giedraičių miestelio gyventojų kultūrinių poreikių tyrimus.
Giedraičių biblioteka	<ol style="list-style-type: none"> 1. Giedraičių bibliotekos patalpų renovavimas (einamieji remontai), įrangos atnaujinimas. 2. Kompiuterinės technikos, apšvietimo sistemos ir pagrindinių priemonių atnaujinimas. 3. Darbuotojų kvalifikacijos kėlimas. 4. Plėsti bei atnaujinti bibliotekos kartoteką. 5. Skatinti kompiuterizaciją bei didinti interneto prieigos taškus bibliotekoje.

2.5. Asmens sveikatos priežiūros infrastruktūros vystymo sprendiniai

Giedraičių miestelyje pirminės asmens sveikatos priežiūros paslaugas teikia VŠĮ Giedraičių ambulatorija.

Didelį dėmesį siūloma skirti Giedraičių ambulatorijai, diagnostinės įrangos atnaujinimui ir nukreipiamosios funkcijos į kitas rajono gydymo įstaigas vystymui (2.3 lent.).

Giedraičių ambulatorijos veiklą siūloma susieti su socialinių problemų sprendimu miestelyje, gerinti psichologinės pagalbos paslaugų kokybę, nes yra nemažai asocialių šeimų bei žmonių, patiriančių smurtą šeimose.

2.3 lentelė. Giedraičių ambulatorijos materialinės techninės bazės ir darbo organizavimo gerinimo planas

Įstaiga	Ambulatorijos materialinės techninės bazės ir darbo organizavimo gerinimas iki 2022 m.
VšĮ Giedraičių ambulatorija	<ol style="list-style-type: none">1. Stiprinti Giedraičių ambulatorijos slaugos paslaugų teikimą ir bendradarbiavimą su kitomis Molėtų gydymo įstaigomis.2. Gydytojų kvalifikacijos kėlimas.3. Patalpų ir medicininės įrangos atnaujinimas.4. Psichologinės pagalbos specialisto darbo vietos įsteigimas.5. Darbuotojų darbo sąlygų gerinimas.6. Pirmosios pagalbos kursų organizavimas (mokyklose).7. Vykdyti kraujotakos sistemos ligų prevencines priemones, diegti ligų diagnostikos, sveiko gyvenimo reikšmės švietėjiškas programas.

Būtina vykdyti kraujotakos sistemos ligų prevencines priemones, kadangi dažniausia mirtingumo rajone priežastis yra kraujotakos sistemos ligos. 2010 m. Lietuvoje 100 000 gyventojų teko net 1077,5 mirčių, susijusių su kraujotakos sistemos ligomis. Kasmet šios rūšies ligomis sergančiųjų ir mirstančiųjų žmonių skaičius didėja. Dažniausiai šia liga serga vyresnio amžiaus žmonės, o tai byloja apie rajono senėjimo procesą.

Būtina atnaujinti vaistinės veiklą Giedraičių miestelyje, kadangi artimiausia vaistinė šiuo metu yra Molėtuose.

2.6. Socialinių paslaugų infrastruktūros sprendiniai

Socialinių paslaugų poreikis Giedraičių miestelyje, kaip ir visoje šalyje, vis didėja. Vienas pagrindinių socialinės paramos tikslų – padėti tenkinti būtiniausius poreikius tiems žmonėms, kurių gaunamos pajamos yra nepakankamos, o gebėjimas pasirūpinti savimi dėl objektyvių, nuo jų nepriklausančių priežasčių, yra ribotas.

Siekiant Giedraičių miestelyje spręsti socialines problemas pirmiausiai reikia kurti darbo vietas. Tam būtina pasitelkti nevyriausybinės organizacijas, privatų sektorių ir vietos bendruomenę, kuri kuo intensyviau išnaudotų Europos Sąjungos teikiamą finansinę paramą.

Giedraičių miestelyje socialinių paslaugų paketas nėra pilnas, kadangi miestelyje nėra nakvynės namų, globos namų, krizių centro. Rajone yra dvi socialines paslaugas teikiančios organizacijos:

- Molėtų socialinės paramos centras;
- Molėtų socialinės paramos skyrius.

Prie socialinės aplinkos gerinimo galime priskirti ir gyvenamosios aplinkos bei būsto kokybės gerinimą. Dauguma Giedraičių miestelyje individualių ir daugiabučių namų yra statyti dar sovietmečiu (kiti dar seniau) ir yra gerokai nusidėvėję. Neskiriamas dėmesys jų atnaujinimui, energetinio efektyvumo didinimui. Silpna jų priežiūra tik dar labiau spartina gyventojų gyvenimo kokybės blogėjimą. Socialinės infrastruktūros vystymo planas pateikiamas 2.4 lentelėje.

2.4 lentelė. Giedraičių miestelio socialinės infrastruktūros stiprinimo planas

Siūlymas	Socialinės infrastruktūros stiprinimas iki 2022 m.
1. Nujos globos ir rūpybos sistemos kūrimas ir plėtimas turi būti vykdomas stiprinant bendruomenės centrus.	1. Sustiprinti socialinių paslaugų teikimą per bendruomenės centrus.
2. Prisdėti prie Molėtų rajone numatomų socialinių programų (projektų) rengimo ir jas įgyvendinti Giedraičių miestelyje.	1. Nedarbo ir skurdo mažinimo programų parengimas. 2. Socialinių paslaugų teikimas padidintos socialinės rizikos šeimoms, vaikams. 3. Socialinės paslaugos sutrikusio intelekto žmonėms. 4. Socialinės globos paslaugų kokybės gerinimas. 5. Vykdyti socialinės atskirties mažinimo, socialinių įgūdžių ugdymo, laikino užimtumo suteikimo, bedarbių ir neįgaliųjų integracijos į darbo rinką, informavimo apie laisvas darbo vietas bei kitas programas. 6. Teikti pagalbą vaikams, patyrusiems smurtą šeimoje, rūpintis vaikų iš socialinės rizikos šeimų užimtumu, jų atostogų praleidimo galimybėmis.
3. Skatinti kompiuterinį raštingumą	1. Ugdyti gyventojų kompiuterinį raštingumą.
4. Būsto kokybės gerinimas	1. Dalyvauti gyvenamųjų namų modernizavimo programoje (Namų energijos taupymo programa). 2. Teikti gyventojams teisinę ir praktinę informaciją daugiabučių namų savininkų bendrijų kūrimo bei paramos iš Daugiabučių namų modernizavimo programos gavimo klausimais. 3. Skirti lėšų daugiabučių namų savininkų bendrijoms kompensuoti dalį (ar visą sumą) projektinės dokumentacijos (energetinio audito, investicijų projekto) parengimo išlaidų. 4. Skatinti gyventojus efektyviai naudoti energetinius išteklius, rūšiuoti atliekas, prisidėti prie aplinkosauginių programų įgyvendinimo, tvarkytis bei prižiūrėti gyvenamąją teritoriją.

Dabartinis socialines paslaugas teikiančių įstaigų skaičius atitinka Giedraičių miestelio gyventojų poreikius, todėl naujų socialinės infrastruktūros objektų plėtra nėra numatoma.

2.7. Būsto plėtra

Būsto plėtros prognozė Giedraičiuose skaičiuojama 10 metų periodui. Didžiausią įtaką būsto poreikiui turi miestelio gyventojai. Todėl būsto plėtra 2012-2022 metų periodui planuojama remiantis koncepcijoje pateiktu, labiausiai tikėtino gyventojų skaičiaus kaitos

scenarijumi. Sprendiniai orientuoti į labiau miestišką gyvenamąją aplinką bei garantuoja didesnį atitikimą plėtros poreikiams.

Pažymėtina, kad dėl duomenų trūkumo, Giedraičių miestelio gyventojui tenkantis naudingas gyvenamasis plotas buvo nustatytas apytiksliai, remiantis Molėtų rajono savivaldybės (toliau: r. sav.) miestui tenkančiu gyvenamojo fondo rodikliu (šaltinis: Lietuvos Statistikos departamentas).

Priimamas Molėtų r. sav. miestams taikomas rodiklis. Naudingasis plotas mieste tenkantis vienam gyventojui yra 23,39 kv. m. Giedraičių seniūnijos duomenis miestelyje šiuo metu yra 339 būstai, iš jų 303 gyvenami. Daroma išvada, kad preliminarus Giedraičių miestelio gyvenamasis fondas šiuo metu sudaro 16, 33 tūkst. kv. m. Gyventojų skaičius 2010 metais sudarė 698 žmonės.

Pastaraisiais metais pastebimas naudingo ploto, tenkančio vienam gyventojui, augimas ir didėjantis naudingo gyvenamojo ploto, tenkančio vienam gyventojui, vidurkis visoje šalyje bei gyvenimo sąlygų gerėjimas. Daroma prielaida, kad Giedraičių miestelyje 2022 m. vienam gyventojui teks 23,64 – 24,64 kv. m. bendro naudingo ploto. 2022 metais gyventojų skaičius Giedraičių miestelyje labiausiai tikėtiniu scenarijumi siektų 673, tuomet prognozuojamojo periodo pabaigoje – 2022 m. – visas gyvenamasis fondas sudarys apie 16,58 tūkst. kv. m (vidutinis metinis augimas 10 metų periodu sudarys 0,025 kv. m).

2.5. lentelė. Prognozuojamas gyvenamojo fondo poreikis Giedraičių miestelyje iki 2022 m.

Gyventojų skaičius, 2010 m. (gyv.)	698
Bendras naudingas gyvenamasis fondas, 2010 m. (tūkst. kv. m)	16,33
Vienam gyventojui tenkantis naudingas gyvenamasis plotas, 2009 m. (kv. m)	23,39
	Labiausiai tikėtinas variantas
Prognozuojamas gyventojų skaičius, 2022 m. (tūkst. gyv.)	673 (mažėja)
Papildomas gyvenamojo fondo prieaugis dėl gyventojų skaičiaus sumažėjimo/padidėjimo (tūkst. kv. m), 2022 m.	-
Gyvenamojo fondo prieaugis dėl gyvenimo sąlygų gerėjimo (tūkst. kv. m), 2022 m.	0,25
Prognozuojamas naudingas gyvenamasis fondas, 2032 m. (tūkst. kv. m)	16,58
Prognozuojamas vienam gyventojui teksiantis naudingas gyvenamasis plotas, 2022 m. (kv. m)	23,64–24,64 ¹

Tokį nežymų būsto plėtros procesą 2012-2022 metų periodu, įtakoja prognozuojamas mažėjantis gyventojų skaičius Giedraičiuose. Tačiau nors ir nežymiai, tačiau dėl gyvenimo

¹ Prognozuojamas naudingo gyvenamojo ploto, tenkančio vienam gyventojui, padidėjimas dėl nuolat didėjančio naudingo gyvenamojo ploto tenkančio vienam gyventojui vidurkio visoje šalyje.

sąlygų gerėjimo, vienam gyventojui tenkantis naudingasis gyvenamasis plotas padidės 0,25 tūkst. kv. m.

Giedraičių miesteliui, kaip ir kitiems Lietuvos miesteliams, aktualus gyvenimo aplinkos ir kokybės skirtumų mažinimo uždavinys. Esamos būklės analizė padėjo atskleisti, kad daugumos miestelio gyventojų būstai yra eksploatuojami virš 30 metų. Gyventojai nėra aktyvūs būsto atnaujinimo projektų dalyviai. Šios aplinkybės priežastis mažėjančios gyventojų pajamos. Gyventojai nustoja investuoti į gyvenamąjį fondą, jo neatnaujina, nestato naujų individualių namų. Ypatingai aktualus klausimas yra probleminių objektų - socialinio būsto sąlygų gerinimas.

ES struktūrinė parama siūlo priemones, kurių tikslas padidinti ar pagerinti savivaldybių socialinio būsto fondą, skirtą nepasiturinčioms šeimoms ar asmenims. Parama skiriama esamų pastatų bei patalpų rekonstravimui, taip pat socialinių būstų modernizavimui.

Svarbu atkreipti dėmesį į Vyriausybės patvirtintą Aplinkos ministerijos parengtą asbesto šalinimo programą. Asbestas pradėtas šalinti nuo 2011 metų. Finansuojama darbų dalis, kuri susijusi su asbesto turinčių gaminių nuėmimu ir galutiniu sutvarkymu.

Teikdama paramą rengiantiems bei įgyvendinantiems būsto atnaujinimo projektus, valstybė siekia, kad kuo daugiau gyventojų imtųsi renovuoti savo būstus.

Gyventojai, norėdami pasinaudoti teikiama parama, turėtų būti aktyvūs, sekti skelbimus, dalyvauti programose bei teikti prašymus savivaldybei, bendradarbiaujančiai su programos įgyvendinimą koordinuojančia ministerija.

Bendros gyventojų ir seniūnijos pastangos padėtų pasiekti naują gyvenimo kokybę, užtikrintą sveiką, ekologišką bei patrauklesnę gyventi aplinką. Investuojant į pastatų atnaujinimą ir modernizavimą pasiekiamas didesnis energijos taupymas, mažinama tarša, efektyviau tvarkomas namų ūkio biudžetas.

Kokybiška gyvenamoji aplinka gali tapti svarbiu veiksniu, skatinančiu būsto plėtrą miestelyje.

2.8. Gyvenamųjų teritorijų plėtra

Giedraičiuose planuojama įvairesnių funkcinių paskirčių, ypač komercinės paskirties objektų plėtra ar konversija verslo ir pramonės teritorijose. Tuo tarpu urbanizuotų teritorijų plėtra vyks dėl prognozuojamo gyventojų gyvenimo kokybės gerėjimo.

Remiantis Giedraičių miestelio esamos būklės analize, miestelyje vyrauja vienbučių ir dvibučių gyvenamųjų namų užstatymas.

Naujai įsisavinamose teritorijose, esančiose miestelio pakraščiuose būtų taikoma sodybinio užstatymo tipas, išlaikant dominuojančius pastatų ir žemės sklypų dydžius. Plėtoti

gyvenamąsias teritorijas Giedraičių miestelyje planuojama pietų kryptimi, prijungiant Pašilių kaimą, taip pat šiaurės kryptimi.

Labiausiai tikėtiniu variantu prognozuojama, kad 2022 m. Giedraičių miestelyje gyvens 673 gyventojai, t. y. 25 žmonėmis mažiau nei 2010 m. Tačiau vertinant dabartinius Giedraičių miestelio gyvenamojo fondo duomenis ir prognozuojant naudingo gyvenamojo ploto, tenkančio vienam gyventojui, padidėjimą dėl nuolat didėjančio naudingo gyvenamojo ploto tenkančio vienam gyventojui vidurkio visoje šalyje, o taip pat atsižvelgiant į gyvenimo sąlygų gerėjimą, 2022 m. jo užteks 662 gyventojams (su sąlyga, jei vienam gyventojui 2022 m. teks 24,64 kv. m naudingo gyvenamojo ploto). Todėl gyvenamoji mažaaukštė statyba skaičiuojama papildomai 11 miestelio gyventojų.

Preliminarus teritorijų poreikis skaičiuotas remiantis prielaidomis, kad mažaaukštės statybos pastatuose, sodybiniame užstatyme gyvens 12–15 žmonių viename hektare. Vidutinis sklypas Giedraičių miestelyje 2022 m. siektų apie 15 - 20 arų (mažaaukštės statybos ar sodybinio užstatymo vidutinio sklypo plotas atitinka apklausose nustatytą gyventojų nuomone dėl gyvenamajai aplinkai suformuotų optimalių plotų). Tuomet labiausiai tikėtiniu variantu 2022 m. vien mažaaukštės statybos ar sodybinio užstatymo teritorijai papildomai reikės apie 1 – 2 ha. Naujų teritorijų poreikį didina ne tik poreikis gyvenamajai statybai, bet ir rekreacinės paskirties objektų, naujų komercinių, visuomeninių objektų plėtra.

2.9. Verslo vystymo sprendiniai

Geografinė miestelio padėtis palanki verslui: Giedraičiai yra seniūnijos centras, prie senojo Vilniaus-Utenos kelio, Vilnius - Molėtai ir Širvintos - Dubingiai plentų sankryžoje. Nuo rajono centro - Molėtų, miestelis nutolęs 21 km. Miestelis įsikūręs Kiemanto ežero vakariniame krante. Giedraičiai - jaikus žmonėms bei atviras naujoms verslo bei investicijų idėjoms miestelis. Giedraičiuose veikia 8 viešąsias paslaugas užtikrinančios įstaigos ir 2 parduotuvės ir 1 individuali įmonė. Dauguma Giedraičių miestelio gyventojų dirba Molėtuose, aplinkiniuose miesteliuose, Vilniuje.

Giedraičių miestelis patrauklus gamtinio verslo plėtojimui, patrauklus rekreaciniams objektams, kaimo turizmui plėtoti. Giedraičių miestelio stiprioji pusė yra gamtinis potencialas ir siekiama jį panaudoti teritorijos patrauklumui didinti ir investicijoms pritraukti.

Giedraičiuose trūksta smulkias paslaugas teikiančių įmonių, kaimo turizmo paslaugų. Gyventojai pasigenda maitinimo paslaugas teikiančių įmonių.

Pagrindiniai ilgalaikiai tikslai ekonominėje srityje – sukurti tinkamas bei palankias sąlygas naujų įmonių steigimuisi, esamų išlaikymui bei plėtrai, nedarbo mažinimui, ilgalaikiam

ekonomikos augimui, investicijų pritraukimui. Verslumo skatinimas yra pagrindinis ekonominės plėtros aspektas mieste. Verslo ir investicijų aplinkai gerinti numatomas planas pateikiamas 2.7 lentelėje.

2.7 lentelė. Giedraičių miestelio verslo plėtros planas

Siūlymas	Verslo plėtros planas iki 2022 m.
1. Užimti verslo nišas	<ol style="list-style-type: none"> 1. Įgyvendinti projektus, orientuotus į laisvų žemės sklypų investuotojams parengimą. 2. Vystyti susisiekimo ir inžinerinę infrastruktūrą. 3. Smulkių ir vidutinių įmonių, prekybos bei paslaugų įmonių veiklos stiprinimas (ypač naujai besikuriančių): <ol style="list-style-type: none"> a) plėtojant smulkų ir vidutinį verslą, siūloma ugdyti vietinių specialistų (verslininkų, seniūnijos darbuotojų) gebėjimus, inicijuoti ir vykdyti smulkiam ir vidutiniam verslui plėtoti nukreiptus projektus bei formuoti rėmimo institucinę sistemą; b) skatinti gyventojų verslumo ugdymą, didinti informacijos prieinamumą, stiprinti švietimo ir profesinį rengimą. Sėkmingų verslo plėtros pavyzdžių sklaida sudarytų didesnes galimybes mažinti verslo kūrimo riziką, taip paskatintų vietos gyventojus imtis užimtumo iniciatyvų. 4. Būtina teikti informacinio (konsultacinio) pobūdžio pagalbą bei tiesiogiai prisidėti prie verslo aplinkos gerinimo (patalpų įrengimas ir pritaikymas pradedančiajam verslui). 5. Skatinti vystyti turizmo verslą, apgyvendinimo paslaugas, viešojo maitinimo paslaugas, amatų verslą, pažintinio kaimo turizmo verslą, ekologinius ūkius. 6. Būtina atnaujinti vaistinės veiklą Giedraičių miestelyje; 7. Skatinti apdirbamosios pramonės padalinių kūrimą, panaudoti ES bei kitų programų lėšas diegiant naujas technologijas. 8. Skatinti bendradarbiavimą tarptautinių projektų srityje statybos, pramonės bei kituose sektoriuose.

Giedraičių miestelio plėtra turėtų įtraukti kuo didesnę skaičių vietos gyventojų, tuo pačiu sukurdamas naujas darbo vietas. Giedraičių miestelyje vystomo verslo veiklos turi teikti naudą miestelio gyventojams tiesioginiu ir netiesioginiu būdu. Tiesioginiu - sukuriama naujos darbo vietos, teikiamos naujos paslaugos ar prekės. Netiesioginiu - tvarkant visuomeninę infrastruktūrą (gatves, susisiekimą, suolus ir takus - jei tai turistinis verslas).

Įgyvendinant sprendinius Giedraičių miestelio centre reikėtų vystyti paslaugų ir prekybos sektorius, taip darbo metu būtų efektyviai išnaudojama centrinė miestelio dalis. Parduotuvių sutvarkymas turi apimti ir gerbūvio darbus.

2.10. Turizmo plėtros sprendiniai

Turizmo vystymas Giedraičių miestelyje siejamas su turizmui vertingos gamtinės ir kultūrinės aplinkos saugojimu bei puoselėjimu, lygiagrečiai sėkmingai sprendžiant socialines, ekonomines ir gamtos saugos problemas, sudarant sąlygas gyvenimo sąlygų gerinimui, užimtumo bei pajamų didinimui.

Giedraičių miestelio turizmo vystymo pagrindas – kultūrinių ir gamtinių išteklių pritaikymas turizmo veiklai.

Giedraičiai yra svarbus kultūrinio pažintinio turizmo objektas. LR teritorijos bendrajame plane pro Giedraičius siūlomi 2 turizmo maršrutai: pagrindinis (prioritetinis) rekomenduojamas nacionalinis maršrutas „Lietuvos istorijos ir kultūros vėrinys“ bei regioninis maršrutas „Aukštaitijos parkų žiedas“. Todėl būtina miestelį plėtoti užtikrinant turizmo paslaugas.

2.8 lentelėje pateikiamas turizmo paslaugų plėtros planas.

2.8 lentelė. Turizmo veiklai Giedraičių miestelyje suaktyvinimui iki 2022 m. siūloma atlikti šiuos būtinausius darbus

Sektorius	Numatomos turizmo plėtros priemonės iki 2022 m.
Turizmo	<ol style="list-style-type: none">1. Vykdyti aktyvias marketingo priemones, pristatančias Giedraičių miestelio lankytinus objektus (internetas, spauda, informaciniai leidiniai ir kt.), rengti ir tobulinti miestelyje vykiančių kultūrinių renginių vystymo programas.2. Informacinių priemonių plėtojimas. Parengti miestelio ir jo apylinkių turistinius žemėlapius, pažymint juose lankytinas vietas, viešbučius, kaimo turizmo sodybas, siūlomus maršrutus. Rengti investicijų projektus/paraiškas Europos Sąjungos struktūrinių fondų bei kitų programų lėšoms gauti šiems darbams įgyvendinti.3. Prie pagrindinių į rajoną vedančių ar kertančių kelių, miestelio centre įrengti turizmo informacinius standus. Tai palengvins lankytojų orientaciją, sutrumpins norimų aplankyti objektų radimo laiką bei teigiamai įtakos turizmo plėtrą visoje Giedraičių miestelio teritorijoje.4. Vystyti dviračių takų sistemą, įrengiant dviračių trasas gyvenamosiose teritorijose.5. Siūloma įrengti didesnę paplūdimį Kiemanto ežero pakrantėje, pritaikant jį miestelio gyventojų poilsio ir laisvalaikio reikmėms bei turistiniams tikslams.6. Būtina integruoti Giedraičių miestelį, kaip neatskiriamą Molėtų rajono dalį, rengiant specializuotų turistinių paslaugų paketus (aktyvaus turizmo mėgėjams, žvejams, medžiotojams ir pan.). Įjungti rajono maršrutų tinklą į bendrą Lietuvos Respublikos turistinių maršrutų tinklą.7. Būtinasis nuolatinis turizmo paslaugų teikėjų kvalifikacijos tobulinimas, pritraukiant jaunimą darbui turizmo paslaugų sferoje.

Siekiant miestelyje skatinti turizmą, būtina organizuoti kokybišką žmonių poilsį, ieškant naujų turizmo ir sporto organizavimo formų.

Giedraičių miestelyje reikia vystyti ilgalaikio turizmo infrastruktūrą, plečiant maitinimo, pramogų ir apgyvendinimo paslaugų įstaigų tinklą ir užtikrinti jų paslaugų kokybę bei įvairovę.

Gyventojai turėtų būti skatinami važinėti dviračiais, tačiau tam reikia nutiesti saugias trasas, įrengti dviračių pastatymo prietaisus. Dviračių trasas būtų tikslinga jungti į galimus turizmo maršrutus. 2012 m. pradėtas rengti Molėtų rajono dviračių takų infrastruktūros plėtros specialusis planas, kuriame siūloma detalizuoti dviračių takų išdėstymą ir infrastruktūrą Giedraičių miestelyje.

3. MIESTELIO GAMTINĖ APLINKA, REKREACIJOS PLĖTOJIMAS

Vykdam **koncentruotą daugiafunkcinę** Giedraičių miestelio plėtrą, numatyti planuojamos teritorijos gamtinėje aplinkoje priimtinausi sprendiniai, užtikrinantys gyvenimo kokybę miestelyje ir mažinantys žalingą poveikį aplinkai.

Giedraičių miestelio gamtinės aplinkos sprendinių teisinis pagrindas yra paremtas aukštesnės kategorijos teritorijų planavimo dokumentais: Lietuvos Respublikos bendruoju planu (Žin., 2002, Nr. 110-4852), Molėtų rajono savivaldybės teritorijos bendruoju planu (Molėtų rajono savivaldybės taryba, 2008, Nr. B1-111). Siekiant užtikrinti gamtinio ir kultūrinio kraštovaizdžio stabilumą, gyventojų teisę į jų gyvenimo kokybę gerinančias aplinkos sąlygas, rengiant sprendinius Giedraičių miestelio gamtinei aplinkai, vadovautasi Lietuvos Respublikos Želdynų įstatymu (Žin., 2007, Nr. 80-3215; aktuali redakcija: 2010-11-23). Gamtinio karkaso nustatymo tikslus ir sudėtį nustato Lietuvos Respublikos Saugomų teritorijų įstatymas (Žin., 2001, Nr. 108-3902).

Žiūrint į miestelio plėtrą gamtinės aplinkos aspektu, sprendiniai numatomi konkrečioms teritorijos dalims, apimant Giedraičių miestelio esamus želdynus, vandens telkinių pakrantes, vaizdingiausias vietas, o taip pat ir teritorijos dalį, priklausančią vientiso gamtinio ekologinio kompensavimo teritorijų tinklui.

Želdiniai, želdynai.

Giedraičių miestas neišsiskiria esamų želdynų paskirtimi iš kitų urbanizuotų Lietuvos teritorijų. Esami daugiafunkcinės paskirties želdynai skirti miestelio gyventojų poreikiams tenkinti, jie sudaro pastatų kompleksų aplinkos kompozicijas, pildo urboekologines bei technines funkcijas:

Rekreaciniai želdynai – miestelio centrinėje dalyje didesnėmis grupėmis susitelkę liepos, klevai ir kiti medžiai, sudarantys skverą, parką, maudyklos želdynus.

Kultūriniai želdynai – Giedraičių Šv. Baltramiejaus bažnyčios, taip pat paminklo „Karžygiams, žuvusiems už Lietuvos laisvę 1920 m.“ teritorijos želdynai.

Memorialiniai želdynai - želdynams, išreiškiantiems iškilmingumą ir gedulą, priklauso miestelio senųjų bei naujųjų kapinių teritorijos.

Architektūrinę funkciją išpildantys želdynai, būdami miestelio struktūros dalimi ir kurdami jo erdves, dalyvauja pastatų kompleksų aplinkos kompozicijų kūrime: Giedraičių miestelio Antano Jaroševičiaus vidurinės mokyklos aplinkos želdynai ir pan.

Techninę funkciją išpildantys želdynai- Giedraičių miestelio centrinių gatvių (Vilniaus g., Širvintų g., Paežerių g.) želdiniai mažina triukšmą, tarnaudami ne tik kaip apsaugos užtvartos, bet ir vizualiai puošdami gatves.

Vienas iš pagrindinių principų, rengiant Giedraičių miestelio bendrojo plano gamtinės aplinkos sprendinius, teikiamas želdynų ir želdinių kaip estetiškai, ekologiškai, istoriškai ir kultūrai svarbių gamtinės aplinkos elementų išsaugojimui. Prioritetas teikiamas esamų želdinių bei želdynų tvarkymo tęstinumui bei priežiūrai.

Giedraičių miestelio želdynus numatyta plėtoti, atsižvelgiant į kintančias proporcijas tarp urbanizuotų ir gamtinių teritorijų, gyventojų poreikius bei želdynų funkcinio vaidmens išpildymą. Taip pat skatinamos aplinkos sutvarkymo investicijos, įrengiant bei atnaujinant poilsio, rekreacines zonas. Numatoma:

- išsaugoti visus esamus žaliuosius plotus urbanizuotoje miestelio dalyje, didinti jų patrauklumą, plėsti rekreacinio panaudojimo galimybes;
- įtraukti jautrias gamtines teritorijas į miestelio želdynų sistemą;
- esamuose žaliuosiuose plotuose formuoti: centrinius rekreacinius želdynus, išskiriant sklypus, kuriuose numatoma formuoti parką (šiaurės kryptimi nuo Paežerės g. nutolęs sklypas) ir skverą (pietų kryptimi nuo Paežerės g. nutolęs sklypas); vietinės reikšmės atskiruosius želdynus (skverą); kitas gamtines teritorijas miestelio teritorijoje;
- siekiant plėsti komercinės paskirties objektus ar planuojant konversiją verslo ir pramonės teritorijoje, atsižvelgti į besiplečiančias akustinio diskomforto zonas. Problema gali būti sprendžiama naudojant želdinius, kurie sulaiko triukšmą bei gerina oro kokybę. Įrengt želdiniai yra efektyvi priemonė triukšmui mažinti. Todėl triukšmo, taršos šaltinio vietoje arba saugomo objekto gretimybėje tikslinga formuoti želdinius – apsauginius ir ekologinius želdynus.
- esami techninę funkciją išpildantys Giedraičių miestelio centrinių gatvių (Vilniaus g., Širvintų g., Paežerių g.) želdiniai mažina triukšmą. Tarnaudami ne tik kaip apsaugos užtvartos, bet ir vizualiai puošdami gatve, plane išskiriami kaip esami apsauginiai ir ekologiniai želdynai.
- investuoti į visų žaliųjų plotų sistemos grandžių - centrinių rekreacinių (miestelio parko, skvero, paplūdimio), vietinės reikšmės atskirųjų (skvero) bei ekologinės ir apsauginės paskirties želdynų tvarkymą.

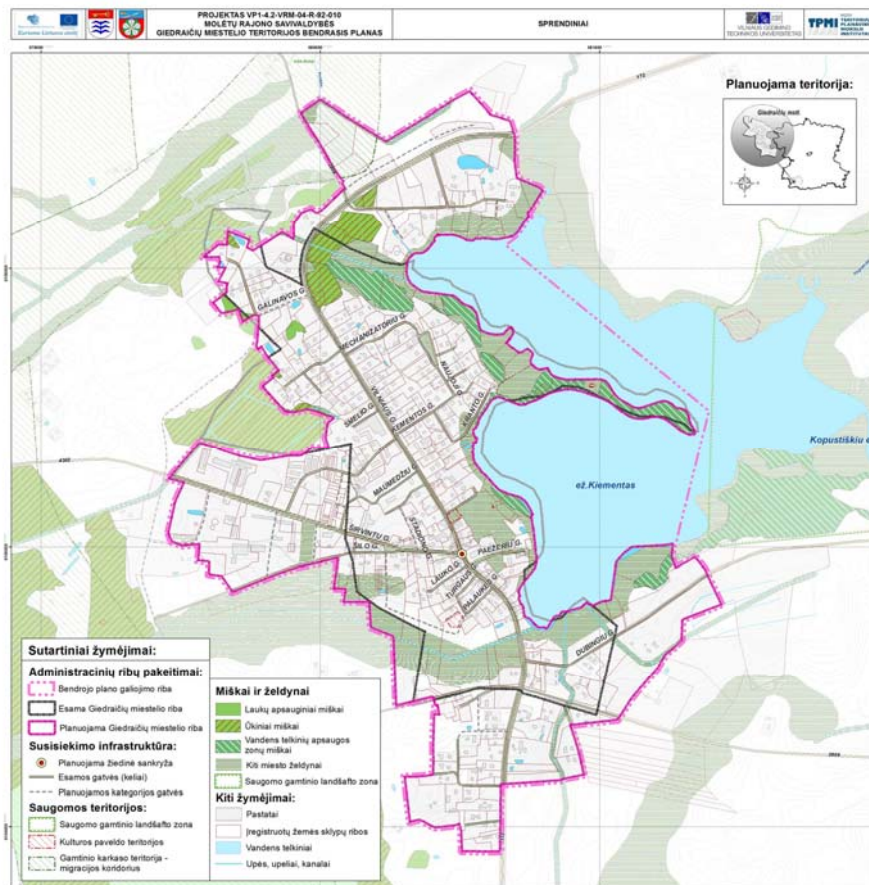
- pasiekti, kad visi žaliųjų plotų sistemos objektai realiai atitiktų jiems keliamus reikalavimus, jiems būtų suformuoti ir įteisinti sklypai.

Želdynų ir želdinių inventorizacijos, apskaitos ir priežiūros sistema padėtų vykdyti efektyvesnę jų būklės stebėseną. Tinkamai tvarkant Giedraičių miestelio želdynus, gerėtų ekologinė situacija miestelyje, keistųsi bendras miestelio įvaizdis, tai didintų turistų srautus.

Želdinių sistema formuojama siekiant išsaugoti kraštovaizdžio struktūrą, biologinę įvairovę, palaikyti miestelio teritorijos ekologinį stabilumą, kartu gerinti žmonių gyvenamosios ir darbo aplinkos sąlygas. Tokiu būdu ši sistema jungtųsi prie gamtinio karkaso teritorijų. Plėtojama funkciškai tikslingai ir kompozicijos požiūriu sudarys vientisą struktūrą.

Mišakai.

Giedraičių girininkijos miškai priklauso Ukmergės rajono urėdijai. Girininkijos valstybinių miškų plotas – 4150 ha. Tačiau į Giedraičių miestelio teritoriją girininkijos valstybinių miškų plotai nepatenka. Miškų plotai bendrojo plano sprendiniais planuojamoje Giedraičių miestelio teritorijoje sudarys 13,78 ha. Pagal paskirtį ir nustatytą ūkininkavimo režimą, Lietuvoje išskiriamos keturios miškų grupės: rezervatiniai (I), specialiosios paskirties (II), apsauginiai (III) bei ūkiniai (IV) miškai.

3.1 pav. Giedraičių miestelio miškų schema
Šaltinis: Valstybinės miškų tarnybos duomenimis

Giedraičių miestelio teritorijoje yra III, IV paskirties miškų grupės. Apsauginiams miškams (III grupė) priskiriami: laukų apsauginiai miškai užimantys 0,61 ha ploto, vandens telkinių apsaugos zonų miškai užimantys 8,45 ha ploto. Ūkinių miškų (IV grupė) plotas sudaro 4,71 ha (žr. 3.1 pav.).

Vandens telkinių apsaugos bei laukų apsaugos miškuose ūkininkavimo tikslas – formuoti produktyvius medynus, galinčius atlikti dirvožemio, oro, vandens, žmogaus gyvenamosios aplinkos apsaugos funkcijas. Visi kiti miškai (ūkiniai), tai nepriskirti I-III miškų grupėms. Ūkininkavimo tikslas šios grupės miškuose sietinas su produktyvinių medynų formavimu nepertraukiamam medienos tiekimui, laikantis aplinkosaugos reikalavimų.

Miškų atkūrimą, apsaugą bei naudojimą ir teisinių prielaidų sudarymo tikslu, kad visų nuosavybės formų miškai būtų tvarkomi pagal vienodus tvaraus ir subalansuoto ūkio principus, užtikrinant racionalų miškų išteklių naudojimą aprūpinant pramonę žaliava, biologinės įvairovės išsaugojimą, miškų produktyvumo didinimą, kraštovaizdžio stabilumą ir aplinkos kokybę, galimybę dabar ir ateityje atlikti ekologines, ekonomines ir socialines funkcijas nedarant žalos kitoms ekosistemoms reglamentuoja Miškų įstatymas (Žin., 2001, Nr. 35-1161; Aktual redakcija: 2013-09-01).

Pastarasis įstatymas numato miškų grupės, ūkininkavimo jose tikslus ir režimus:

- III miškų grupei priskiriami apsauginiai miškai. Tai geologinių, geomorfologinių, hidrografinių, kultūrinių draustinių, šių rūšių draustinių, esančių valstybiniuose parkuose bei biosferos monitoringo teritorijose, miškai, apsaugos zonų ir kiti miškai. Ūkininkavimo tikslas – formuoti produktyvius medynus, galinčius atlikti dirvožemio, oro, vandens, žmogaus gyvenamosios aplinkos apsaugos funkcijas. Leidžiami neplyni ir nedidelio ploto (iki 5 hektarų) plyni, ugdymo bei sanitariniai kirtimai, išskyrus šio straipsnio 6 dalyje numatytus atvejus.
- IV miškų grupei priskiriami ūkiniai miškai. Tai visi kiti miškai, nepriskirti I–III miškų grupėms. Ūkininkavimo tikslas – laikantis aplinkosaugos reikalavimų, formuoti produktyvius medynus, nepertraukiamai tiekti medieną. Leidžiami visi kirtimai, išskyrus šio straipsnio 6 dalyje numatytus atvejus. Plynų kirtimų biržės negali būti didesnės kaip 8 hektarų, išskyrus plynus sanitarinius kirtimus. III ir IV grupių miškuose plynų sanitarinių kirtimų plotas neribojamas. Pagrindiniai plyni kirtimai draudžiami nacionaliniuose parkuose esančiuose III ir IV grupių miškuose, išskyrus pelkinius ir užpelkėjusių augaviečių medynus ir blogos sanitarinės būklės medynus, kurių būklės negalima pagerinti neplynais kirtimais.

Miškų įstatymas taip pat numato miško valdytojų, savininkų ir naudotojų pareigas (žiūr. Miškų įstatymo 9 str.).

Gamtinis karkasas.

Giedraičių miestelio pagrindinės gamtinio karkaso išdėstymo gairės jau yra apspręstos Lietuvos Respublikos teritorijos bendrajame plane ir detalizuotos Molėtų rajono bendrajame plane. Įvertinus Giedraičių miestelio padėtį regioninėje gamtinio karkaso sistemoje, matyti, kad Giedraičių miestelio teritorijos vakarinę bei pietvakarinę dalį supa vidinio stabilizavimo arealai, kompensuojantys neigiamą ekologinę įtaką gamtinėms geosistemoms. Iš šiaurės vakarų į šiaurės rytus palei Giedraičius praeina migracijos koridoriams priskiriamos teritorijos, kuriose palaikomas ir stiprinamas esamas kraštovaizdžio natūralumas. Giedraičių miestelio bendrojo plano sprendiniais, plečiant miestelio ribas, šiaurinėje miestelio dalyje, migraciniams koridoriams priskiriamos teritorijos dalis apims 4,07 ha. Migraciniai koridoriai, tai slėniai, raguvynai bei dubakloniai, kitos žemesnėse reljefo vietose esančios teritorijos, kuriose vykdoma intensyvi medžiagų, energijos ir gamtinės informacijos srautų apskaita augalijos bei gyvūnų rūšių migracijos srityje.

Gamtinio karkaso dalies (4,07 ha), kuri priskiriama miestelio teritorijai, kaip ir viso migracinio koridoriaus svarba – mikroregioninė. Kraštovaizdžio formavimo kryptis šioje dalyje – palaikomas ir stiprinamas esamas kraštovaizdžio natūralumas. Gamtos įvairovės formuojama atsižvelgiant į upės slėnio tipus. Formuojami pakrantės apsaugos juostų (žolinės ir miško augmenijos) želdiniai. Vandenių apsauginėse zonose sodinami vandens apsauginiai ir priešeroziniai miškai. Žemės ūkio gamybai taikomi vandenių apsauginių zonų ir juostų apribojimai. Privatizuojant upių slėnių žemes naudotojams nurodomi ūkinės veiklos apribojimai ir gamtinio karkaso formavimo prievolės. Migracijos koridoriuose žemės naudmenose pageidaujamas didesnis daugiamečiai žolėmis apsėtų plotų kiekis (Taikomoji kraštovarką, 1998).

Gamtinio karkaso teritorijoje turi būti saugoma kraštovaizdžio erdvinė teritorinė struktūra ir gamtinis pobūdis, ekologinis stabilumas, kraštovaizdžio estetinė vertė. Visoje gamtinio karkaso teritorijose skatinama veikla, kuria užtikrinama kraštovaizdžio ekologinė pusiausvyra, palaikomas ir stiprinamas ekosistemų stabilumas, vykdoma renatūralizacija ir ekosistemų atkūrimas, bei ekstensyvi rekreacija, palaikoma ir didinama biologinė įvairovė bei bendras teritorijos miškingumas, saugomi ir plečiami želdynai ir želdiniai agrarinėse bei urbanizuotose teritorijose, vykdomi teritorijų ir akvatorių rekultivacijos bei išvalymo nuo užterštumo darbai, neutralizuojamos, kitaip nukenksminamos arba iškeliamos pramonės įmonės ir mažinamas vizualiai agresyvių objektų poveikis.

Numatoma:

- miestelio gamtinis kompleksas daro poveikį miestelio planui ir tūrinei kompozicijai, ekologiniam stabilumui ir rekreacijos komfortui. Priskirti šiam gamtiniam kompleksui reikšmingiausias Giedraičių gamtos elementus: upelių slėnius, šlaitus, ežero pakrantes.
- gamtinio karkaso teritorijos dalį (4,07 ha) priskirti Giedraičių miestelio teritorijai.
- palaikyti ir stiprinti esamo kraštovaizdžio natūralumą formuojant kraštovaizdį mikroregioninės svarbos migraciniame koridoriuje.
- ryšiui su už miestelio ribų besitęsiančiomis gamtinio karkaso teritorijomis palaikyti formuojama vientisa želdynų sistema.

Kraštovaizdis.

Kalvota Giedraičių teritorija, pasižymi vaizdingu kraštovaizdžiu, kurios erdvę formuoja statūs Kiemanto ežero krantai ir gilios, besijungiančių upelių vagos, apjuosiančios šiaurinę ir pietinę miestelio dalis. Šių upelių slėniai yra svarbūs kraštovaizdžio kompozicijos elementai, atskiriantys Pašilių kaimą (pietinė Giedraičių dalis) bei pastaruoju metu vystomą miestelio teritoriją šioje ir kitoje slėnio pusėje (miestelio rytinė dalis). Šios teritorijos turi didžiausią gyvenamosios arba rekreacinės paskirties plėtros potencialą. Išskirtinis kraštovaizdžio elementas – medžiais dalinai apaugęs pusiasalis, siekiantis ežero vidurį. Miestelio vizualinė dominantė yra Giedraičių Šv. Baltramiejaus bažnyčia. Taip pat išsiskiria paminklas „Karžygiams, žuvusiems už Lietuvos laisvę 1920 m.“ ir šio paminklo teritorijos – skvero aplinka ir želdiniai.

Numatoma:

- išskirti jautrias gamtines teritorijas. Tokiu būdu saugomas vandens telkinių pakrančių gamtinis kraštovaizdis, jo estetinės vertybės, sudaromos palankios sąlygos rekreacijai. Lietuvos įstatymų pagrindu prie paviršinių vandens telkinių nustatomos paviršinio vandens telkinio apsaugos zonos, taip pat jų dalyje prie vandens telkinio nustatomos pakrantės apsaugos juostos. Tokiose teritorijose ribojama ūkinė veikla, galinti paveikti paviršinių vandens telkinių.
- išskirti vaizdingiausias vietovei būdingus šlaitus ir kalvas. Šlaitai, kaip miestelio teritorijos kraštovaizdžio elementas, turi išlikti ir turi būti skirti visuomenės poreikiams tenkinti: čia gali būti įrengti rekreaciniai arba apsauginiai želdynai. Šlaituose nerekomenduojama ardyti velėną, kirsti medžius ir krūmus (išskyrus sanitarinius ir vietovaizdžio atvėrimo kirtimus). Statant naujus ar rekonstruojant esamus pastatus šlaituose, būtina atsižvelgti į būsimų objektų poveikį aplinkai.

- neužstatytuose žemės sklypuose, esančiuose šlaituose, rekomenduojama įrengti rekreacinius ir apsauginius įrenginius – takus, laiptus, apžvalgos aikšteles, atramines sieneles ir panašiai.
- gamtinio karkaso teritorijose saugoti kraštovaizdžio erdvinę teritorinę struktūrą ir gamtinį pobūdį, ekologinį stabilumą, kraštovaizdžio estetinę vertę.

4. NEKILNOJAMOJO KULTŪROS PAVELDO APSAUGOS SPRENDINIAI

4.1. Nekilnojamojo kultūros paveldo objektų reikšmė ir integracija į savivaldybės plėtrą

Giedraičių miestelio teritorijos bendrojo plano kultūros paveldo dalis apibrėžia teritorinius kultūros paveldo ir kultūrinio kraštovaizdžio išsaugojimo reikalavimus. Numatyti priemonės, užtikrinančias kultūros paveldo objektų išsaugojimą yra vienas iš miestelio bendrojo plano tikslų.

Bendrojo plano sprendiniai įtvirtina darnios plėtros koncepciją, kuri sudaro prielaidas integruoti kultūros ir gamtos paveldo apsaugą, išsaugoti kultūrinę ir gamtinę vertę pasižyminčių miestelio teritorijų estetinį potencialą ir panaudoti jį visuomenės reikmėms. Vienas išskirtiniausių Giedraičių miestelio bruožų – glaudi kultūros paveldo objektų sąveika su gamtine aplinka - bendrojo plano sprendiniais yra saugomas ir stiprinamas kaip vieningas urbanistinis kultūrinis kraštovaizdis.

Giedraičiai yra svarbus kultūrinio pažintinio turizmo objektas. LR teritorijos bendrajame plane pro Giedraičius siūlomi 2 turizmo maršrutai: pagrindinis (prioritetinis) rekomenduojamas nacionalinis maršrutas „Lietuvos istorijos ir kultūros vėrinys“ bei regioninis maršrutas „Aukštaitijos parkų žiedas“. Bendrojo plano sprendiniais sudaromos palankesnės prielaidos turizmui plėtoti.

Giedraičių bendrojo plano kultūros paveldo dalies siūlymai atitinka LR Nekilnojamojo kultūros paveldo apsaugos įstatymo (*Žin., 2004, Nr. 153-5571*), kitų kultūros paveldo apsaugą reglamentuojančių nacionalinių ir Lietuvos ratifikuotų tarptautinių teisės aktų reikalavimus. Sprendiniai parengti vadovaujantis nuostata, kad kultūros paveldo išsaugojimas ir panaudojimas yra ne trukdis, o paskata vietovės ūkiui augti. Lietuvos kultūrinio savitumo išsaugojimas yra laikomas vienu iš Lietuvos darnaus vystymosi prioritetų (*Lietuvos nacionalinės darnaus vystymosi strategija, 1 str. 3 sk. ir 23.11 str., Žin., 2003, Nr. 89-2039*).

Giedraičių bendrasis planas atitinka Lietuvos Respublikos teritorijos bendrojo plano (*Žin., 2002, Nr. 110-4852*) ir Molėtų rajono bendrojo plano 2008-2018 metams (Molėtų rajono savivaldybės tarybos 2008 m. birželio 19 d. sprendimas Nr. B1-111) sprendinius, apibrėžiančius kultūros paveldo apsaugą, bei Molėtų rajono savivaldybės plėtros plane 2011-2017 m. (*2010 m. gruodžio 21 d. Molėtų savivaldybės tarybos sprendimas B1-213*) nurodytus tikslus ir šiame plane teikiamus priemonių planus.

Siūlymai parengti remiantis Giedraičių kultūros paveldo objektų, istorinio centro bei miestelio panoraminių vaizdų apžiūra vietoje bei informacija, pateikiama LR Kultūros vertybių registre (Giedraičių miestelyje esančių objektų teritorijų ribų planai ir kt. duomenys, patvirtinti KPD Nekilnojamojo kultūros paveldo vertinimo tarybos aktais), Kultūros paminklų enciklopedijoje Rytų Lietuva, t. I. Vilnius, 1996, E. Ivaškevičiaus parengtame Lietuvos karių, partizanų ir šaulių kapų atlase, 1919-1940, Vilnius, 2003, straipsniuose kituose leidiniuose.

Igyvendinus bendrojo plano sprendinius būtų didinama Giedraičių urbanistinio kultūrinio kraštovaizdžio vertė, stiprinamas miestelio istorinio centro patrauklumas turizmui ir rekreacijai, išryškinamas kultūros paveldo objektų erdvinis kompozicinis vaidmuo, išsaugomos ir gerinamos kultūros paveldo objektų apžvalgos sąlygos ir jų pasiekiamumas.

4.2. Saugomi nekilnojamojo kultūros paveldo objektai ir vertingosios savybės

Kultūros paveldo objektais laikomi pavieniai ar į kompleksą įeinantys objektai, registruoti kaip nekilnojamosios kultūros vertybės, t. y. žemės sklypuose, sklypų dalyse, vandens, miško plotuose ar jų dalyse esantys statiniai ar kiti nekilnojamieji daiktai, kurie turi vertingųjų savybių ir kartu su jiems priskirta teritorija yra atskiri daiktinės teisės objektai ar gali jais būti. **Kultūros paveldo objektas saugomas kartu su jo užimama ir jam nustatyta teritorija. Ši teritorija nuo kultūros paveldo objekto neatsiejama** (*LR Nekilnojamojo kultūros paveldo apsaugos įstatymas, Žin., 2004, Nr. 153-5571, str. 11.1*).

Giedraičių miestelyje yra 8 pavieniai į LR Kultūros vertybių registrą įrašyti nekilnojamojo kultūros paveldo objektai. Į Giedraičių miestelio perspektyvinės plėtros zoną patenka Martyniškių dvaro sodybos fragmentai, kuriems buvo suteiktas unikalus kodas Kultūros vertybių registre (305) – buvęs kompleksinis nekilnojamojo kultūros paveldo objektas. 2013 lapkričio 11 d. Kultūros paveldo departamento prie Kultūros ministerijos antrosios nekilnojamojo kultūros paveldo vertinimo tarybos posėdyje nutarta (protokolo Nr. VT2 – 70): buvusiems dvaro sodybos fragmentams (u. k. 305), esantiems Martyniškių k., Molėtų r. sav., teisinė apsauga nereikalinga.

Dvaro sodybos fragmentai buvo saugomi kartu su jų teritorija – šios buvusios kultūros vertybės užimamu ir su ja funkciškai, kompoziciškai ir istoriškai susijusiu žemės plotu; buvo saugomos visos vertingos dalys bei elementai: planinės, erdvinės, tūrinės struktūros fragmentai, kuriuos formuoja statiniai (gyvenamasis namas, ūkinis pastatas), želdynai, vandens telkinių sistema (Kimento ežeras, tvenkinys), susisiekimo sistemos fragmentai, reljefas. Statinių tūris, išplanavimas, konstrukcijos (pamatai, išorės sienos su architektūriniais elementais – piliastrais, rustais), autentiškos statybinės medžiagos – taip pat vertingi elementai.

Kultūros paveldo objektai, jų teritorijos ir apsaugos zonos tvarkomi pagal paveldosaugos reikalavimus, nustatomus kultūros paveldo tipiniuose ir individualiuose apsaugos reglamentuose, parengtuose ir patvirtintuose Vyriausybės ar jos įgaliotos institucijos nustatyta tvarka.

Istorinio kraštovaizdžio, kurį sudaro kultūros ir gamtos paveldas, apsaugos siūlymai yra parengti vadovaujantis Valstybinės kultūros paveldo komisijos sprendimu, kuriame rekomenduojama juos rengti kartu su kultūros paveldo apsaugos siūlymais (*LR Valstybinės kultūros paveldo komisijos sprendimas 2009 m. gegužės 29 d. Nr. S-6(148) Dėl savivaldybių teritorijų bendrųjų planų kultūros paveldo dalių rengimo. Informaciniai pranešimai, 2009, Nr. 47-618*).

Kultūros ir gamtos paveldo integracijos puoselėjimas yra itin svarbūs Giedraičių miestelio istorinio centro zonos darniai plėtrai užtikrinti. Didžioji dalis miestelio kultūros paveldo objektų sudaro urbanistinę sankaupą, kuri yra saugotina kartu su estetinė verte pasižyminčia gamtine aplinka.

Palankias prielaidas Giedraičių kultūriniam pažintiniam turizmui sudaro jo istorinį centrą, kertanti pagrindinė ašis – senasis Vilniaus-Molėtų kelias (Vilniaus gatvė). Urbanistine kultūrine verte pasižymi linijinė radialinė Giedraičių miestelio plano struktūra su pagrindine istorine viešąja erdve – išplatėjusios gatvės formos aikšte. Miestelio istorinis centras iki šiol išvengė urbanistinių, savitumą žalojančių stambaus tūrio ir agresyvių formų naujadarų. Kultūros paveldo objektai: paminklas „Karžygiams, žuvusiems už Lietuvos laisvę ties Giedraičiais 1920 m.“, Lietuvos šaulio Juozo Sabulio kapas, Lietuvos karių kapai, Rezistentų kapas yra vizualiai ir funkciniai susieti su kitais kultūrine verte pasižyminčiais, tačiau kultūros vertybės statuso neturinčiais miestelio objektais – Šv. Baltramiejaus bažnyčios su varpine kompleksu, senosiomis kapinėmis, 1988 m. pastatytu paminklu Giedraičių 650 metų jubiliejui. Šv. Baltramiejaus bažnyčia su varpine, būdama Vilniaus-Molėtų kelio linkyje ir kelio į Širvintas ašyje, yra miestelio istorinio centro architektūrinė dominantė. Istorinio centro kultūrinį tapatumą formuoja ir senieji (statyti iki 1940 m.) gyvenamieji ir mišrios paskirties pastatai.

4.3. Nekilnojamojo kultūros paveldo objektų tvarkymo kryptys ir naudojimo prioritetai

Kultūros paveldo vertybių tvarkyba ir naudojimas vykdomi pagal individualius arba tipinius apsaugos reglamentus (jei individualūs reglamentai nenustatyti), specialiuosius teritorijų planavimo dokumentus, strateginius planus, tikslines programas ir tvarkomuosius paveldosaugos darbų projektus. Nekilnojamojo kultūros paveldo apsaugos specialiojo planavimo dokumentai gali būti rengiami bendrojo teritorijų planavimo dokumentų nekilnojamojo kultūros paveldo

saugojimo sprendinių keitimui ar detalizavimui (Nekilnojamojo kultūros paveldo apsaugos specialiojo plano rengimo taisyklės, Žin., 2005, Nr.81-2973, sk. 33).

Giedraičių miestelio bendrajame plane numatytas teritorinės plėtros pobūdis ir mastas sudaro sąlygas išsaugoti kultūros paveldo vertingąsias savybes. Saugotinas miestelio istorinio centro estetinę vertę ir savitumą kuriantis kalvotas, smulkios sąskaidos reljefas, savaime susiklosčiusi plano ir erdvių struktūra, smulkiu masteliu, plastiškumu ir tarybiškumu pasižymintis urbanistinis architektūrinis darinys. Saugotini nuo istorinio centro prieigų, nuo Vilniaus gatvės bei Kumento ežero pakrančių atsiveriantys išraiškingi istorinio centro siluetai bei perspektyviniai vaizdai. Numatant naujas statybas miestelio istoriniame centre turi būti stiprinama kultūros paveldo objektų bei Šv. Baltramiejaus bažnyčios su varpine komplekso ir senųjų kapinių kompozicinė vizualinė sąveika, išsaugomas jų dominuojantis vaidmuo. Formuojant želdinus turi būti stebima, kad nebūtų bloginamos kultūros paveldo objektų apžvalgos sąlygos.

Planuojamas miestelio viešųjų erdvių sistemos sukūrimas, jų ir atskirų miestelio dalių apjungimas pėsčiųjų ir dviračių takais padės stiprinti kultūros paveldo apsaugą. Planuojamas dviračių ir pėsčiųjų takų sistemos, automobilių parkavimo aikštelių ir trumpalaikio poilsio vietų viešosiose erdvėse formavimas, teritorijos inžinerinės įrangos rekonstravimas pagerins kultūros paveldo objektų ir miestelio istorinio centro pasiekiamumą, didins jų visuomeninę reikšmę, stiprins jų vaidmenį miestelio erdvinėje struktūroje.

Giedraičių istoriniame centre siūloma plėtoti visuomeninę, komercinę, smulkaus verslo, gyvenamąją funkcijas. Siekiant išsaugoti miestelio istorinio centro savitumą, kraštovaizdžio vertę, Šv. Baltramiejaus bažnyčios su varpine bei paminklo „Karžygiams, žuvusiems už Lietuvos laisvę ties Giedraičiais 1920 m.“ dominavimą siūloma naujai statomų ir rekonstruojamų pastatų aukštį teritorijoje apriboti iki dviejų aukštų su mansarda (trijų aukštų). Siekiant išsaugoti Giedraičių miesteliui būdingas tradicinės architektūros savybes statomuose ir rekonstruojamuose pastatuose **siūloma naudoti smulkų tūrių mastelį, šlaitinius stogus, gamtai artimas fasadų spalvas (gelsvą, rusvą, žalsvą, pilką)**. Tikslinga įrengti tinkamą parkavimo aikštelę prie dažniausiai lankomo Giedraičių kultūros paveldo objekto – paminklo „Karžygiams, žuvusiems už Lietuvos laisvę ties Giedraičiais 1920 m.“, pagerinti miestelio istoriniame centre esančio šaligatvio būklę.

Rengiant kitų lygmenų ir didesnės detalizacijos Giedraičių miestelio teritorijų planavimo dokumentus **tikslinga numatyti konkrečias priemones istorinio kultūrinio kraštovaizdžio savitumui atskleisti ir sustiprinti. Kraštovaizdžio tyrimų (erdvinės, tūrinės ir plano struktūrų, želdynų, vandens telkinių ir kitų teritorijos komponentų bei vizualinių ryšių, panoramų ir siluetų analizės) duomenys leistų nustatyti konkrečius kraštovaizdžio**

apsaugos reikalavimus. Siūlytina nugriauti istorinio centro estetinę vertę menkinančius sovietinio laikotarpio komunalinės paskirties silikatinių plytų statinius, esančius Kiemėto ežero pakrantės zonoje.

Siekiant išsaugoti ir tinkamai tvarkyti bei prižiūrėti kultūrinę vertę pasižyminčią Giedraičių miestelio teritoriją svarbu stabdyti neigiamus gyventojų socialinės struktūros pokyčius. Mažėjant miestelio gyventojų skaičiui ir didėjant santykinai nedirbančiųjų gyventojų daliai menkėja galimybės tinkamai saugoti kultūros ir gamtos paveldą, jį veiksmingai naudoti vietos bendruomenės reikmėms ir turizmui. Būtina didinti savivaldybės finansines galimybes daugiau lėšų skirti istorinio centro tvarkymui, pritraukiant į miestelį daugiau darbingo amžiaus gyventojų.

Apsaugos zonoms yra nustatomos žemės sklypų ir kitų nekilnojamųjų daiktų tvarkymo ir naudojimo specialiosios sąlygos, kad kultūros paveldo objekto ar vietovės vertingosios savybės būtų apsaugotos nuo galimo neigiamo veiklos tose gretimose teritorijose poveikio (*LR Nekilnojamojo kultūros paveldo apsaugos įstatymas, str. 1.2*). Į Nekilnojamųjų kultūros vertybių registrą įrašytiems objektams, kuriems apsaugos zonos nėra nustatytos (šiuo metu fizinės apsaugos zona yra nustatyta vienam iš registruotų Giedraičių miestelio kultūros paveldo objektų – Rezistentų kapui), taikomi LR Nekilnojamojo kultūros paveldo apsaugos įstatymo (*Žin., 2004, Nr. 153-5571*) 9 str. 5 p. ir LR vyriausybės Specialiųjų Žemės ir miško naudojimo sąlygų XIX p. (*Žin., 1992 08 10, Nr. 22-652*) reikalavimai.

Individualūs apsaugos reglamentai sudaromi ir išduodami jų valdytojams per 20 darbo dienų nuo valdytojų raštiškų prašymų gavimo dienos Kultūros paveldo departamente (jo teritoriniame padalinyje) ar Savivaldybės paveldosaugos padalinyje (*LR Kultūros ministro 2005 m. balandžio 19 d. įsakymas Nr. IV-154 Dėl nekilnojamojo kultūros paveldo objekto pavyzdinio apsaugos reglamento patvirtinimo*).

Saugomais paskelbtų objektų teritorijoms yra nustatyta konservacinė paskirtis (*LR Nekilnojamųjų kultūros paveldo apsaugos įstatymo 11.5 str.*). Pagrindinė tikslinė konservacinė žemės naudojimo paskirtis nustatyta visų neveikiančių kapinių ir į Kultūros vertybių registrą įrašytų palaidojimo vietų teritorijoms (*LR Nekilnojamojo kultūros paveldo apsaugos įstatymas, 20 str.*), kurios yra tvarkomos pagal Kapinių tvarkymo taisyklės (*Žin., 2008, Nr. 137-5411*). Laidojimo vietos saugomos viešajam pažinimui ir naudojimui bei viešajai pagarbai. Tvarkant senąsias Giedraičių istorines kapines, kuriose yra saugomų laidojimo vietų, vertingų senųjų antkapinių paminklų, teritorijos įrangos elementų, vertingų želdinių, vadovautis Nekilnojamosios kultūros vertybės – įvykio, laidojimo ir mitologinės vietos tipiniu apsaugos reglamentu (*Žin., 2002, Nr. 13-499*). Svarbu išsaugoti jų glaudų vizualinį ryšį su paminklu „Karžygiams,

žuvusiems už Lietuvos laisvę ties Giedraičiais 1920 m.“, užtikrinti gerą jų abipusį apžvelgiamumą.

4.4. Nekilnojamojo kultūros paveldo objektų stebėseną

Nekilnojamojo kultūros paveldo objektų stebėseną (monitoringą) sudaro kultūros paveldo objektų periodinė apžiūra, periodinis būklės ir jos kitimo fiksavimas, objektų ir jų teritorijų vertingąsias savybes naikinančių ar žalojančių bei kitaip objektų būklę įtakančių poveikių vertinimas, kultūros paveldo objektų būklės, jos kitimo, poveikių vertinimo apibendrinimas ir prognozavimas. Nekilnojamojo kultūros paveldo stebėseną koordinuojama ir organizuojama valstybės biudžeto lėšomis skirtomis Departamentui, o vykdoma atitinkamų savivaldybių biudžeto lėšomis, skirtomis savivaldybių paveldosaugos padaliniams.

Bendrojo plano kultūros paveldo apsaugos sprendinių įgyvendinimo stebėseną turi būti vykdoma pagal Nekilnojamojo kultūros paveldo stebėsenos taisyklės (*Žin.*, 2005, Nr.86-3242), Nekilnojamojo kultūros paveldo inventorizavimo taisyklės (*kultūros ministro 2005-06-29 įsakymas Nr. IV-310*), Kultūros paveldo objektų ar vietovių apžiūros, būklės fiksavimo ir tyrimo atlikimo užtikrinimo taisyklės (*kultūros ministro 2005-06-09 įsakymas Nr. IV-240*), Kultūros paveldo objekto būklės tikrinimo taisyklės (*kultūros ministro 2005-05-09 įsakymas Nr. IV-199*). Šie dokumentai nustato stebėsenos mastą, proceso reikalavimus, metodiką, periodiškumą, vykdančiąsias ir atsakingas institucijas. Kultūros paveldo stebėseną vykdoma tik į Kultūros vertybių registrą įrašytiems objektams (dabartinis objektų sąrašas pateikiamas 4.5 sk.). Nekilnojamojo kultūros paveldo apsaugos įstatymo 5 straipsnio 10 dalies 5 punktą nustato, kad Kultūros paveldo departamentas organizuoja ir koordinuoja nekilnojamojo kultūros paveldo inventorizavimą, išaiškinimą ir stebėseną, metodiškai vadovauja stebėsenos procesui.

Remiantis Miestų ir miestelių teritorijų bendrųjų planų rengimo taisyklėmis (*LR aplinkos ministro 2004 m. gegužės 7 d. įsakymas Nr. D1-263, LR aplinkos ministro 2006 m. gruodžio 14 d. įsakymo Nr. D1-591 redakcija*), visuminis sprendinių poveikis kultūros paveldo objektų išsaugojimui ir konkrečios kultūros paveldo stebėsenos (monitoringo) priemonės nustatomos sprendinių poveikio vertinimo (kurio metu įvertinamas Bendrojo plano sprendinių įgyvendinimo galimas teigiamas ir/ar neigiamas ilgalaikis ir/ar trumpalaikis poveikis) dokumente. Kultūros paveldo vertingųjų savybių stebėseną turi būti vykdoma nerečiau kaip kas 5 metai. Remiantis į kultūros paveldo stebėsenos procesą siūloma įtraukti vietos ir tradicines religines bendruomenes, bendrijas ir kitas vietos gyventojus vienijančias institucijas (*LR Valstybinės kultūros paveldo komisijos sprendimas Dėl Lietuvos Respublikos kultūros paveldo būklės stebėsenos (monitoringo) ir prevencinės apsaugos, 2011 m. gegužės 20 d. Nr. S-9(173)*).

4.5. Nekilnojamojo kultūros paveldo objektų sąrašai

Nekilnojamojo kultūros paveldo objektų sąrašai pateikiami lentelėje, sudarytoje remiantis LR Kultūros vertybių registro duomenimis (2011 m. gruodžio mėn.). Lentelėje nurodoma: objekto numeris Giedraičių miestelio bendrojo plano detalizuotų sprendinių Rekreacijos, turizmo, gamtos ir kultūros paveldo plėtojimo brėžinyje ir Molėtų rajono savivaldybės kultūros paveldo tinklo schemos specialiajame plane; unikalus objekto numeris LR Kultūros vertybių registre bei seni Kultūros vertybių objektų kodai, naujai išaiškinamų objektų ir objektų, buvusių laikinoje apskaitoje, sąrašuose; objekto statusas, adresas bei teritorijos ir apsaugos zonos plotai, jei jie yra nustatyti.

4.1. lentelė. Nekilnojamojo kultūros paveldo vertybės (objektai) Giedraičių miestelyje

Nr. plane	Unikalus Objekto kodas	Seni Objektų kodai	Pavadinimas	Adresas	Objekto statusas	Teritorijos plotas, m ²	Apsaugos zonos plotas, m ²
1	11037	L1653, IV439	Lietuvos karių kapai	Molėtų r. sav., Giedraičių mstl., Vilniaus g.	Valstybės saugomas (nacionalinis lygmuo). istorinis (lemiantis reikšmingumą, svarbus), memorialinis (lemiantis reikšmingumą, svarbus), dailės (lemiantis reikšmingumą, retas) istorinis (lemiantis reikšmingumą, svarbus), memorialinis (lemiantis reikšmingumą, svarbus)	28	-
2	30373	L1654	Lietuvos šaulio Juozo Sabulio kapas	Molėtų r. sav., Giedraičių mstl., Vilniaus	Valstybės saugomas (nacionalinis reikšmingumo lygmuo). Vertingųjų savybių pobūdis: istorinis (lemiantis reikšmingumą, svarbus), memorialinis (lemiantis reikšmingumą, svarbus)	4	-
3	10527	IR196	Paminklas	Molėtų r. sav., Giedraičių mstl., Vilniaus g.	Įrašytas į registrą (registrinis), regioninis reikšmingumo lygmuo. Vertingųjų savybių pobūdis: istorinis (lemiantis reikšmingumą, svarbus), memorialinis (lemiantis reikšmingumą, svarbus), dailės (lemiantis reikšmingumą, retas)	1500	-
4	4830	L1088, IP2318, LA413/1649	Partizanų kapas	Molėtų r. sav., Giedraičių mstl.	Valstybės saugomas	2073	696 (fizinės apsaugos pozonis)

*GIEDRAIČIŲ MIESTELIO TERITORIJOS BENDRASIS PLANAS
III etapas. SPRENDINIAI*

5	30374	L1655	Rezistentų kapas	Molėtų r. sav., Giedraičių mstl., Vilniaus	Valstybės saugomas	3,8	-
6	4822	IP2310, LA413/1648	Stogastulpis	Molėtų r. sav., Giedraičių mstl.	Įrašytas į registrą (registrinis)		-
7	33594		Giedraičių žydų žudynių vieta ir kapas	Molėtų r. sav., Pašilės vs. (Giedraičių sen.)	Įrašytas į registrą (registrinis), nacionalinis reikšmingumo lygmuo. Vertingųjų savybių pobūdis: istorinis (lemiantis reikšmingumą, svarbus), memorialinis (lemiantis reikšmingumą, svarbus)	225	-
8		IP	Pirmojo pasaulinio karo vokiečių kareivių palaidojimo vieta	Molėtų r. sav., Kiemento ež. sala (Giedraičių sen.)		200	2500

5. GIEDRAIČIŲ MIESTELIO SUSISIEKIMO SISTEMA

Giedraičių miestelio susisiekimo sistemos sprendiniai glaudžiai siejasi su bendra miestelio urbanistine plėtra.

Svarbiausias susisiekimo sprendinys yra Giedraičių miestelio esamo gatvių tinklo gerinimas ir modernizavimas, dabartinėse miestelio teritorijos ribose. Būtina miestelyje pagerinti pėsčiųjų ir dviratininkų eismo sąlygas. Pirmaeilis sprendinys įrengti Vilniaus ir Širvintų gatvių kairėse pusėse šaligatvius. Reikalinga nutiesti dviračių takus Vilniaus, Širvintų gatvėse, įrengti naują važiuojamosios dalies dangą.

Giedraičių miestelio pagrindiniai keleivių ir krovinių pervežimai ir ateityje numatomi realizuoti kelių transportu magistraliniu keliu A14 į Uteną ir Vilnių, krašto keliu Nr. 172 į Molėtus ir Raudondvarį ir rajoniniais keliais Nr. 2804, Nr. 2809, Nr. 4302 į Dubingius, Mažonius, Želvą, Juodiškius, Paširvintį.

Rytų kryptimi pagrindinis transporto ryšys išliks magistraliniu keliu A14 Vilnius-Utena. Pietų kryptimi Giedraičių miesteliui labai svarbus yra krašto kelias Nr. 172 Raudondvaris-Giedraičiai-Molėtai, kuriuo pasiekiami pagrindiniai traukos objektai Molėtuose, Ukmergėje, Vilniuje. Šiuo metu Giedraičių miestelio gatvėse eismo intensyvumas siekia tik 30-40 aut/h., tačiau perspektyvoje, didėjant poilsiautojų skaičiui, eismo srantai turėtų didėti.

5.1. lentelė. Esamas ir perspektyvinis transporto eismas (aut/parą) valstybinės reikšmės keliuose Giedraičių miestelio prieigose (2006-2025 m)

Kelio Nr.	Pavadinimas	2006	2010	2015	2025
A14	Vilnius-Utena	5446	5563	6900	8400
172	Raudondvaris-Giedraičiai-Molėtai	1264	1766	2050	2350
2809	Giedraičiai-Mažoniai-Dubingiai	516	321	480	620
2804	Giedraičiai-Bekupė-Želva	296	400	510	690
4302	Paširvintys-Juodiškiai-Giedraičiai	262	404	510	670

Ateityje sunkiojo krovinio transporto eismas, kaip ir dabartiniu metu, vyraus magistraliniame kelyje A14 Vilnius-Utena ir krašto kelyje Nr. 172 Raudondvaris-Giedraičiai-Molėtai, kurį sudarys daugiausia tranzitinis transportas.

Perspektyviniai krovinio transporto srantai didžia dalimi priklausys nuo vykdomos Giedraičių miestelyje ir jo aplinkinėje teritorijoje komercinės-ūkinės veiklos pobūdžio. Perspektyviniam laikotarpiui priimtas sunkiojo transporto metinis srautų augimas – 3 %.

Magistralinis kelias A14 Vilnius-Utena yra nuo Giedraičių miestelio į rytus nutolęs 5 km atstumu. Šis kelias iš Giedraičių yra lengvai pasiekiamas, todėl yra labai geras ryšys su Lietuvos transportiniu tinklu, nesukeliant neigiamos transporto įtakos Giedraičių miesteliui ir jo

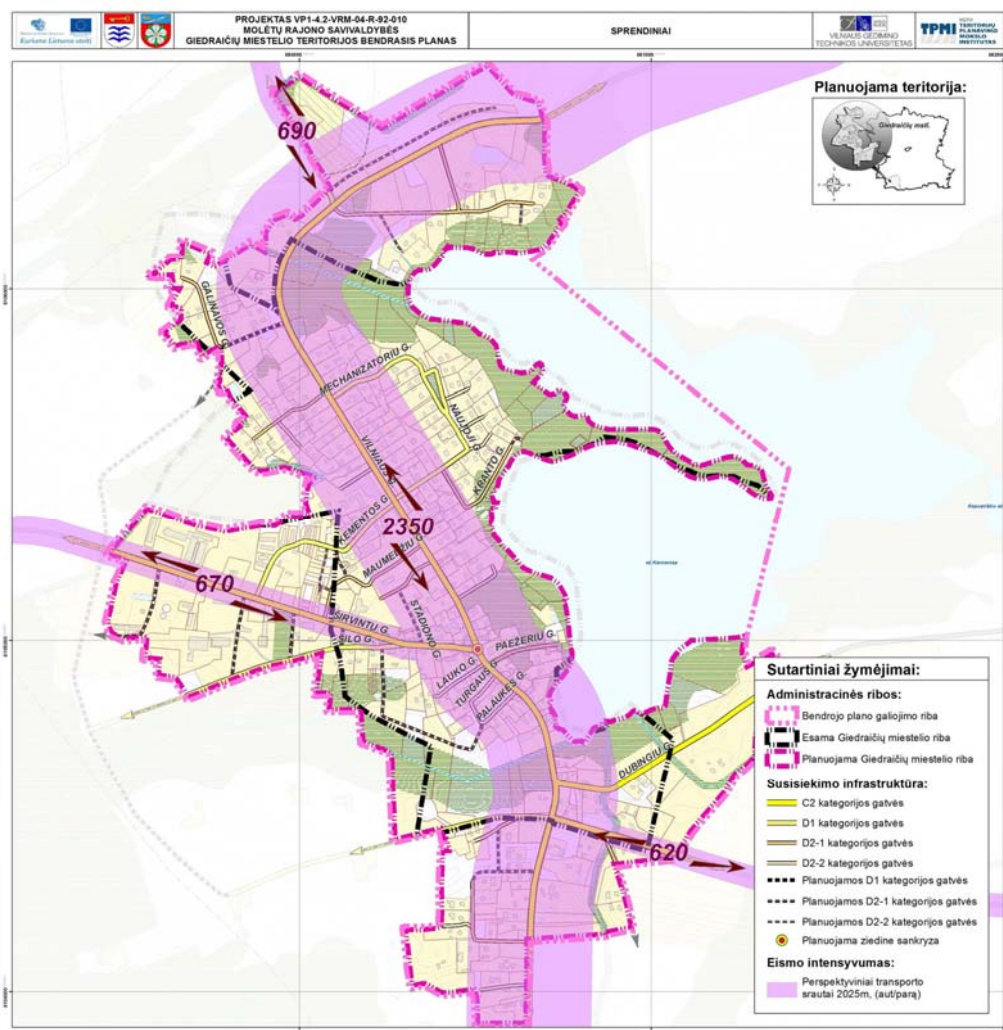
apylinkėms. Dėl šios priežasties Giedraičių miesteliui neigiama transportinio transporto įtaka bus minimali arba visai jos nebus.

Ateityje Giedraičių miestelyje susisiekimo priemonių pasirinkimą gyventojų kelionėms ir bendrą gyventojų mobilumą nulems automobilizacijos lygis. Turimas automobilių skaičius tiesiogiai įtakos transporto srautų augimą Giedraičių gatvėse ir užmieščio keliuose. Aukštas automobilizacijos lygis ir bendras transporto priemonių skaičius Giedraičiuose leis atlikti reikiamus keleivių ir krovinių vežimus, padarys miestelio gyventojus žymiai mobilesniais ir nepriklausomus nuo viešojo transporto susisiekimo sistemos išvystymo lygio.

5.2. lentelė. Esamas ir perspektyvinis Giedraičių miestelio automobilizacijos lygis (aut./1000 gyv.)

Metai	2012	2015	2025
Lengvųjų automobilių skaičius 1000 gyventojų	466	470	520

Giedraičių miestelio perspektyvinę susisiekimo sistemą formuos kelių transportas- lengvieji automobiliai, autobusai, krovininiai automobiliai, dviračiai.

5.1 pav. Perspektyvinė automobilių srautų kartograma 2025 m.

Susisiekimo plėtra ir transportinis aptarnavimas yra tiesiogiai susijęs su Giedraičių gyventojų darbine, mokymosi veikla, socialiniu aptarnavimu. Jeigu Giedraičių gyventojams būtų įrengta daugiau darbo vietų arba jie gautų atitinkamas paslaugas savo gyvenamojoje teritorijoje, tada susisiekimo sistema būtų labiau subalansuota: dažniau galima bus atlikti keliones pėsčiomis arba važiuoti dviračiais. Siekiant Giedraičių miestelyje subalansuotos susisiekimo sistemos plėtros svarbu mažinti jo teritorijoje susisiekimą lengvaisiais automobiliais (neigiamas poveikis aplinkai, automobilių stovėjimo vietų trūkumas) ir propaguojant susisiekimą miestelyje pėsčiomis ir dviračiais. Gyventojai turėtų būti skatinami važinėti dviračiais, tačiau tam reikia nutiesti saugias dviračių trases, įrengti dviračių pastatymo įrenginius. 2012 m. pradėtas rengti Molėtų rajono dviračių takų infrastruktūros plėtros specialusis planas, kuriame siūloma detalizuoti dviračių takų išdėstymą ir dviračių takų infrastruktūrą Giedraičių miestelyje.

Turizmui ir rekreacijai plėtoti Giedraičių miestelio bendrojo plano sprendiniuose siūloma įrengti taką palei Kiemento ežerą. Tako įrengimas apribos vietiniams gyventojams savavališkai užimti ežero pakrantės teritoriją. Teritorija, kurioje planuojamas takas palei ežerą yra jautrios gamtinės teritorijos ribose, todėl tako įrengimo tipas turi būti nustatomas žemesnio lygmens teritorijų planavimo ar projektavimo dokumentais.

Vadovaujantis Paviršinių vandens telkinių apsaugos zonų ir pakrančių apsaugos juostų nustatymo tvarkos aprašu, užstatybose miestų dalyse, kai prie paviršinio vandens telkinio yra įrengta arba numatoma įrengti bendro naudojimo krantinę arba kitą viešą rekreacinę įrangą, – apsaugos juostos plotis gali būti sumažinamas arba apsaugos juosta gali būti nenustatoma. Tako įrengimas numatomas užstatytoje Giedraičių miestelio dalyje, todėl yra būtina sąlyga – krantinės pritaikymas bendrajam naudojimui, nenustatant pakrantės apsaugos juostos.

Tako įrengimas sudarytų galimybę prie istorinę reikšmę turinčio kultūros paveldo objekto – Pirmojo pasaulinio karo vokiečių kareivių palaidojimo vietos. Giedraičiai taptų patrauklesni turistams ir poilsiautojams.

Urbanistinė Giedraičių miestelio teritorinė plėtra yra pastoviai vykstantis ir nenutrūkstantis procesas, kuris tiesiogiai susijęs su besikeičiančiomis ekonominėmis ir socialinėmis sąlygomis, gyventojų migracija, besikeičiu miestelio gyventojų skaičiumi, dirbančiųjų skaičiumi aptarnavimo sferoje ir versle.

Reikalinga rekonstruoti esamą sankryžą tarp valstybinės reikšmės krašto kelio Nr.172 Raudondvaris – Giedraičiai – Molėtai (Vilniaus gatvė) ir valstybinės reikšmės rajoninio kelio Nr.4302 Paširvintys – Juodiškiai – Giedraičiai (Širvintų gatvė) į žiedinę sankryžą. Šioje gatvėje kartu su sankryža reikia pertvarkyti tarpmiestinio viešojo transporto stoteles, kurių dabar yra net trys – dvi link Vilniaus ir viena link Molėtų, palikti po vieną kiekvienai kryptiui įrengiant naujas patogias keleiviams stoteles–paviljonus.

Sprendžiant automobilių stovėjimo problemą, reikia įrengti stovėjimo aikšteles prie miestelio bažnyčios.

Giedraičių miestelio pagrindinių gatvių tinklo rekonstrukcijos įgyvendinimas gali būti pakankamai ilgalaikis procesas, nes dalis esamų gatvių eina palei privačias teritorijas, todėl šiuolaikinės gatvių tinklo struktūros suformavimas yra sudėtingas procesas.

Pagrindinės Giedraičių miestelio susisiekimo infrastruktūros jungtys, formuojančios gatvių-kelių tinklą:

- šiaurės-pietų kryptimi – Vilniaus gatvė.
- rytų kryptimi – Dubingių gatvė.

Giedraičių miestelyje žvyro dangos gatvės sudaro iki 50 % ir tai neigiamai atsiliepia gyvenimo kokybei, aplinkos taršai, transporto eksploatacijai, gyventojų kelionėms pėsčiomis.

Giedraičių pagrindinių gatvių važiuojamosios dalies dangų kokybės gerinimas, šaligatvių bei dviračių takų įrengimas, gatvių apšvietimas yra pagrindiniai Giedraičių miestelio susisiekimo sistemos uždaviniai.

Ateityje transporto laidumą ir eismo organizavimą Giedraičių miestelio teritorijoje apsunkins žemi gatvių techniniai parametrai, nes didžiąją dalį miestelio gatvių sudaro 1-2 eismo juostų abiem kryptim važiuojamoji dalis, kintantis gatvių važiuojamosios dalies parametrai, neįrengti šaligatviai.

Siūloma iš esmės pagerinti Giedraičių miestelio pagrindinių Vilniaus, Dubingių gatvių techninius parametrus, įrengti papildomas eismo juostas Vilniaus ir Dubingių gatvių sankryžoje.

Aktualu bendro naudojimo automobilių stovėjimo aikštelėse prie bažnyčios ir paminklo sutvarkyti dangą ir nužymėjimą. Giedraičių miestelio centrinės dalies teritorija ir jos užstatymo pobūdis beveik neturi realių galimybių papildomų automobilių stovėjimo vietų įrengimui.

Giedraičių miestelyje didžiausias eismo intensyvumas yra pagrindinėje miestelio Vilniaus gatvėje – 70 aut/h., o taip pat Širvintų ir Kementos gatvėse, kur transporto srautas siekia 30-40 automobilių per valandą abiem kryptimis. Perspektyvinis transporto eismo intensyvumo augimas Giedraičių miestelyje pagal kitų analogiško dydžio miestelių tendencijas gali siekti 2-3 % per metus. Tuo būdu iki 2025 m. transporto srautai Giedraičių miestelio pagrindinėse gatvėse išaugs 1,5-1,6 karto.

Įgyvendinus Giedraičių miestelio bendrojo plano susisiekimo sistemos sprendinius, bus saugu gyventojams ir poilsiautojams, nebus žalingo poveikio aplinkai. Didelis Giedraičių susisiekimo sistemos privalumas, kad tranzitinis transporto eismas vyksta magistraliniu keliu A14 Vilnius-Utena, o ne miestelio gatvėmis. Todėl nereikia įrengti brangiai kainuojančių aplinkelių apie miestelį. Bus sudaryta aukšta gyvenimo kokybė ir patogus susisiekimas

gyventojams. Giedraičių miestelio susisiekimo sistema bus atvira, universali, šiuolaikinė ir integruota į šalies transportinį kelių tinklą.

6. GIEDRAIČIŲ MIESTELIO INŽINERINĖ INFRASTRUKTŪRA

6.1. Vandentieka ir vandenvala

2009 m balandžio 30 dieną Molėtų rajono savivaldybės sprendimu Nr. B1-82 buvo patvirtintas Molėtų rajono vandens tiekimo ir nuotekų tvarkymo infrastruktūros plėtros specialusis planas, kuriame nustatytos Giedraičių miestelyje viešojo vandens tiekimo teritorijos, vandens tiekimo ir nuotekų tvarkymo infrastruktūros plėtros kryptys ir būdai, reglamentuoti vandens tiekimo ir nuotekų šalinimo būdai, užtikrinantys saugų ir patikimą vandens tiekimo ir nuotekų tvarkymo paslaugų teikimą vartotojams mažiausiomis sąnaudomis bei neviršijant leidžiamo neigiamo poveikio aplinkai.

Rengiamame Giedraičių miestelio bendrajame plane patikslinti techniniai koridoriai ir žemės naudojimo apribojimai vandentiekio ir nuotekų tinklams. Giedraičių miestelio bendrajame plane planuojami vandentiekio ir nuotekų tinklų vietos yra preliminarios. Tikslios tinklų vietos bus numatytos rengiant techninius projektus ir detaliuosius planus.

6.1.1 Vandens tiekimas

Lietuvos Respublikos geriamojo vandens tiekimo ir nuotekų tvarkymo įstatyme yra numatyta, kad viešojo vandens tiekėjo paslaugas iki 2014 m gruodžio 31 dienos turi gauti nemažiau kaip 95 % rajono gyventojų. Siekiant įgyvendinti Lietuvos Respublikos vykdomą vandentvarkos ūkio politiką, Giedraičių miestelyje numatoma išplėsti vandens tiekimo tinklus taip, kad prie centralizuotos vandens tiekimo sistemos turėtų galimybę prisijungti visi miestelio gyventojai. Planuojama pakloti naujus vandens tiekimo tinklus: Vilniaus g., Širvintų g., Šilo g., Smėlio g., Palaukės g., Paežerių g., Mechanizatorių g., Maumedžių g., Lauko g., Kranto g., Kementos g., Galinavos g. ir Dubingių g. (6.1 pav.). Bendras planuojamas vandens tiekimo tinklas – 11 579,7 m. (6.1 lentelė).

6.1 lentelė. Vandens tiekimo tinklų plėtra

Eil. Nr.	Pavadinimas	Planuojamas tinklo ilgis*, m
1.	Vilniaus g.	3209,4
2.	Širvintų g.	345,6
3.	Šilo g.	570,0
4.	Smėlio g.	137,4
5.	Palaukės g.	122,2
6.	Paežerių g.	213,6
7.	Mechanizatorių g.	456,2
8.	Maumedžių g.	313,7

Eil. Nr.	Pavadinimas	Planuojamas tinklo ilgis*, m
9.	Lauko g.	179,4
10.	Kranto g.	337,9
11.	Kementos g.	514,6
12.	Galinavos g.	263,9
13.	Dubingių g.	775,0
14.	Kitos gatvės	4140,9
Viso:		11579,7

*Planuojamų vandens tinklų ilgiai yra preliminarūs. Tikslūs tinklų ilgiai bus nustatyti techninio projekto arba detaliojo plano metu.

Geologijos tarnybos prie Aplinkos ministerijos duomenimis, Giedraičių miestelyje yra keturios vandenvietės, iš kurių dvi veikiančios (6.1 pav.). Pagrindinė miestelio vandenvietė yra vakarinėje miestelio dalyje, kuri nepatenka į planuojamą miestelio ribą. Vandenvietė nutolusi 200 metrų nuo planuojamos miestelio ribos.

6.1 pav. Planuojama vandens tiekimo infrastruktūros plėtra

Vandenvietei yra nustatytos dvi sanitarinės apsaugos zonos: griežto režimo apsaugos zona (1-oji) – 10 metrų ir mikrobinės taršos apribojimo juosta (2-oji) – 50 metrų.

Antroji veikianti vandenvietė yra pietinėje miestelio dalyje ir ribojasi su planuojama miestelio riba (6.1 pav.). Šiai vandenvietei nėra nustatyta sanitarinė apsaugos zona. Vadovaujantis Lietuvos higienos normos HN 44:2006 „Vandenviečių sanitarinių apsaugos zonų nustatymas ir priežiūra“ įsakymu, vandenviečių sanitarinių apsaugos zonų juostų nustatymo metodika Molėtų rajono vandenvietės patenka į IIb¹ vandenviečių pogrupį, kurioms 1-osios juostos, vadinamos griežto režimo apsaugos juosta, turi būti ne mažesni kaip 10 metrų.

6.1.2 Gaisrinis vandentiekis

Giedraičių miestelyje nėra centralizuotos gaisrinio vandentiekio sistemos. Gaisro atveju, miestelyje vanduo imamas iš vandentiekio arba iš Kiemento ežero.

Vadovaujantis lauko gaisrinio vandentiekio tinklų ir statinių projektavimo ir įrengimo taisyklėmis Giedraičių miestelyje gali būti įrengti hidrantai ir gaisriniai rezervuarai. Įvertinus miestelyje esamą vandens tiekimo ir gaisrinio vandentiekio inžinerinių tinklų ir objektų infrastruktūrą, nuspręsta, suderinus Giedraičių miestelio bendrojo plano sprendinius su Molėtų priešgaisrinės gelbėjimo tarnybos specialistais, Giedraičių miestelyje numatyti gaisrinis rezervuarus (6.1 pav.).

Giedraičių miestelyje vandens tiekimas į bet kurį gaisro tašką turi būti užtikrintas iš dviejų gretimų rezervuarų arba natūralaus vandens telkinio. Gaisriniai rezervuarai arba natūralūs vandens telkiniai turi būti nutolę nuo pastatų, kuriuos numatoma gesinti naudojant šių telkinių vandenį, ne didesniu kaip 200 m atstumu. Atstumas, skaičiuojant jį pagal ugniagesių tiesiamą vandens liniją nuo vandens paėmimo iš gaisrinio rezervuaro arba natūralaus vandens telkinio vietos iki saugomo pastato perimetro tolimiausio taško turi būti ne didesnis kaip 200 m.

Naujo gaisrinio vandentiekio projektavimas, neturi prieštarauti Priešgaisrinės apsaugos ir gelbėjimo departamento prie vidaus reikalų ministerijos direktoriaus 2007 m. vasario 22 d. įsakymui nr. 1-66 „Dėl normatyvinių statinio saugos dokumentų patvirtinimo“.

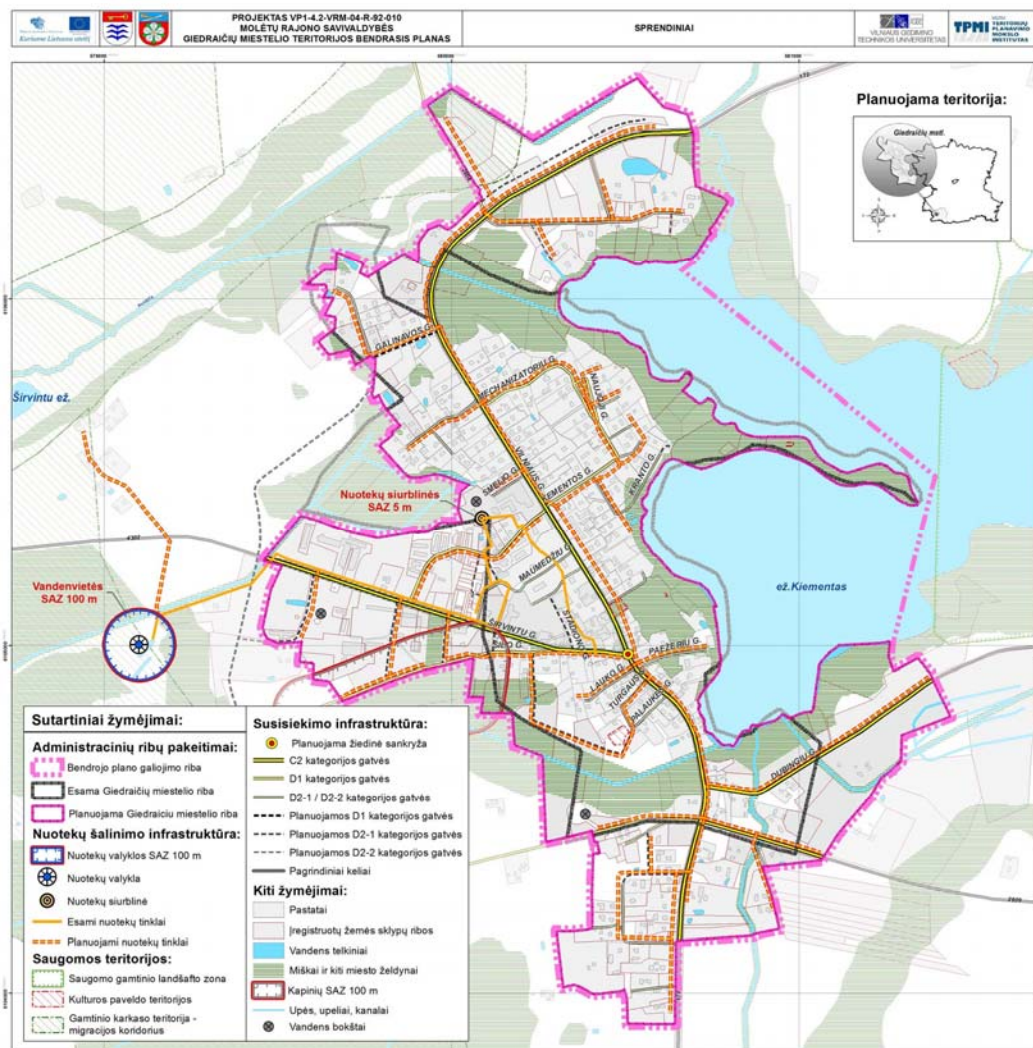
6.1.3 Nuotekų tvarkymas

Nuotekų tvarkymo tinklų plėtra numatyta Vilniaus g., Širvintų g., Šilo g., Smėlio g., Palaukės g., Paežerių g., Mechanizatorių g., Maumedžių g., Lauko g., Kranto g., Kementos g., Galinavos g. ir Dubingių g. (6.2 pav.). Bendras projektuojamų nuotekų tinklų ilgis 12586,9 metrų. Detalesnė informacija pateikta 6.2 lentelėje.

6.2 lentelė. Nuotekų tvarkymo tinklų plėtra

Eil. Nr.	Pavadinimas	Planuojamas tinklo ilgis*, m
1.	Vilniaus g.	3276,4
2.	Širvintų g.	233,4
3.	Šilo g.	576,8
4.	Smėlio g.	122,3
5.	Palaukės g.	157,7
6.	Paežerių g.	207,6
7.	Mechanizatorių g.	409,2
8.	Lauko g.	204,1
9.	Kranto g.	376,4
10.	Kementos g.	730,9
11.	Naujoji g.	340,7
12.	Galinaivos g.	452,5
13.	Dubingių g.	735,4
14.	Kitos gatvės	4763,5
Viso:		12586,9

*Planuojamų nuotekų tvarkymo tinklų ilgiai yra preliminarūs. Tikslūs tinklų ilgiai bus nustatyti techninio projekto arba detaliojo plano metu.

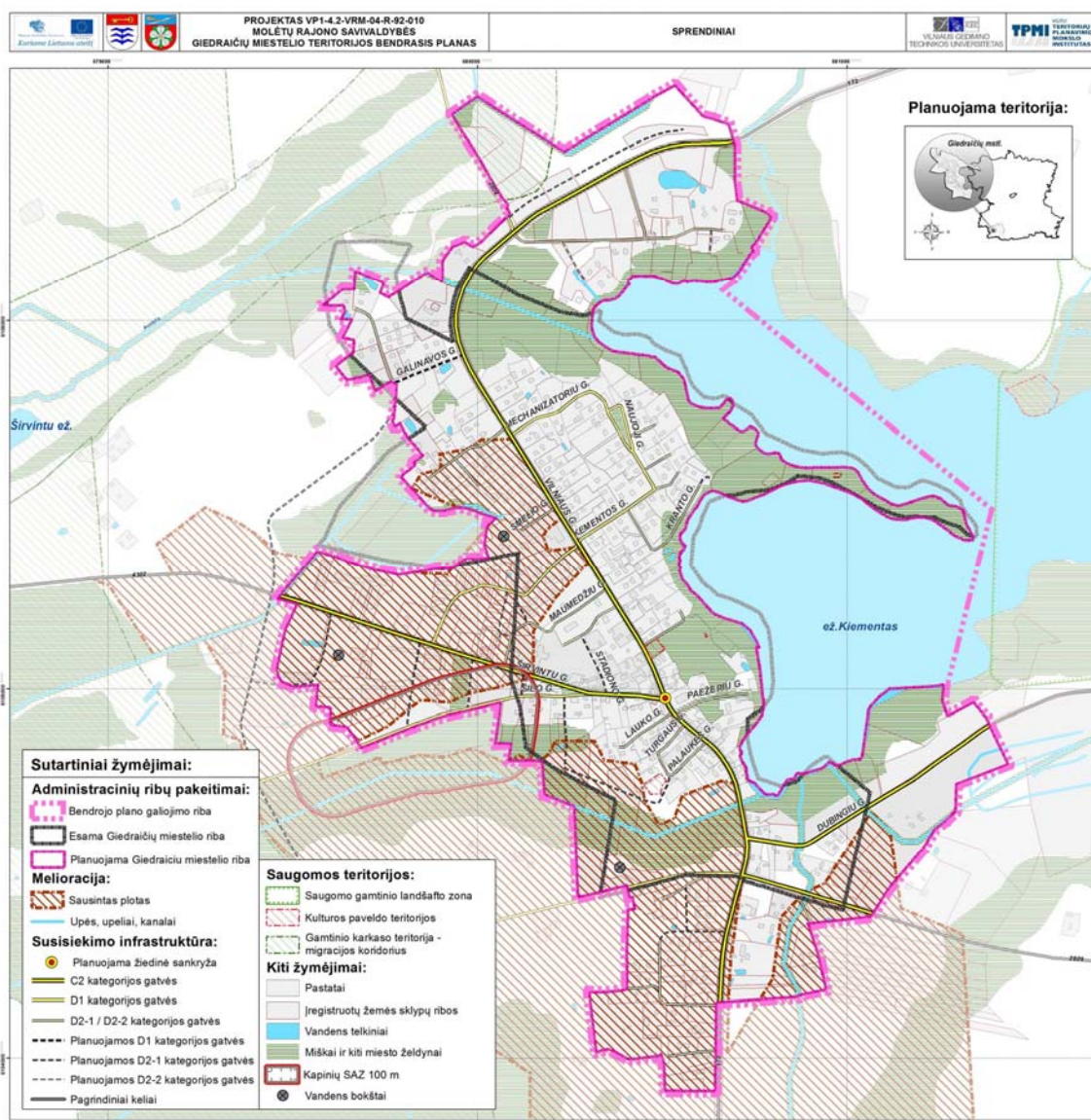

6.2 pav. Planuojama nuotekų tvarkymo infrastruktūros plėtra

Išleidžiamų į paviršinius vandenis nuotekų kokybė neturi prieštarauti Europos Sąjungos „Miestų nuotekų valymo direktyvai“ 91/271/EEC reikalavimams.

6.1.4 Melioracijos statiniai

Giedraičių miestelio nusausinta teritorija yra pietvakarinėje miestelio dalyje, kurios plotas yra 203,64 ha (6.3 pav.).

6.3 pav. Giedraičių miestelio melioracijos statinių schema

Nusausintose teritorijose, kuriose yra melioracijos statinių, rengiant žemesnio lygmens (pvz. detaliuosius planus) teritorijų planavimo dokumentus reikia vadovautis Lietuvos Respublikos melioracijos įstatymu (Žin., 1993, Nr. 71-1326; 2004, Nr. 28-877; Lietuvos Respublikos žemės ūkio ministro 2008 m. balandžio 4 d. įsakymu Nr. 3D-188 „Dėl valstybei nuosavybės teise priklausančių melioracijos statinių ir melioracijos sistemų naudojimo taisyklių

patvirtinimo“ (Žin., 2008, Nr. 42-1562; Lietuvos Respublikos žemės ūkio ministro 2008 m. balandžio 16 d. įsakymu Nr. 3D-218 „Dėl melioracijos techninio reglamento MTR 1.12.01:2008 „Melioracijos statinių techninės priežiūros taisyklės“ patvirtinimo“ (Žin., 2008, Nr. 46-1738.

6.2. Atliekų tvarkymas

Giedraičių miestelyje yra įdiegta konteinerinė atliekų sistema. UAB „Molėtų Švara“ duomenimis 2011 metais miestelyje atliekų tvarkymo paslaugas gavo 74 % miestelio gyventojų. Siekiant toliau tobulinti funkcionalią atliekų tvarkymo sistemą bendrajame plane iki 2022 m. numatoma:

- a) nuolatos stebėti atliekų susidarymo tendencijas miestelyje bei, atsižvelgiant į esamą apkrovą, įrengti papildomas konteinerines aikšteles mišrioms atliekoms bei antrinėms žaliavoms surinkti;
- b) naujai užstatomose gyvenamose, pramoninėse ir kitose teritorijose, iš anksto suplanuoti ir rezervuoti vietas konteinerinėms aikštelėms. Tai turi būti įgyvendinta žemesnio lygmens planavimo metu;
- c) plėtoti antrinių žaliavų surinkimą esamuose bei planuojamuose gyvenamuose rajonuose, įrengiant papildomą skaičių antrinių žaliavų konteinerinių aikštelių. Reikalui esant iš anksto rezervuoti teritorijas šioms aikštelėms įrengti. Turi būti užtikrinta, kad komunalinių atliekų tvarkymo paslauga būtų teikiama ne mažiau kaip 85% Giedraičių miestelio gyventojų bei surenkama ne mažiau 85% miestelyje susidarantių atliekų;
- d) nuolatos diegti geriausias prieinamas atliekų surinkimo priemones: tobulinti specialias stambiagabaričių, pavojingų bei EEĮ atliekų surinkimo bei tvarkymo būdus (pvz. surinkimas apvažiavimo būdu ar pagal iškvietimą).

Rengiant Giedraičių miestelio bendrąjį planą ir siekiant užtikrinti kokybišką atliekų tvarkymo infrastruktūrą, turi būti vadovaujama šiais pagrindiniais teisės aktais:

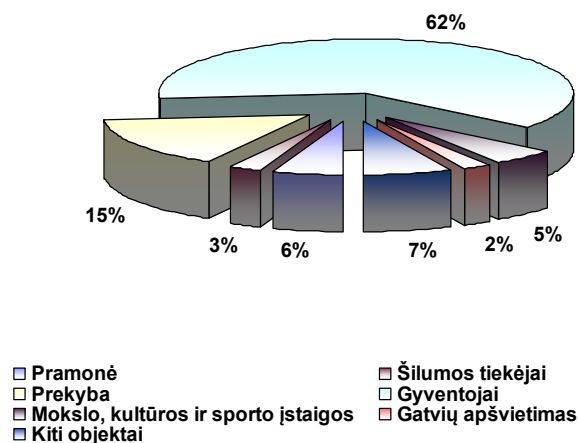
1. Atliekų tvarkymo įstatymas (aktuali redakcija nuo 2012-01-10);
2. Atliekų tvarkymo taisyklės (Lietuvos respublikos aplinkos ministro 2011 m. gegužės 3 d. įsakymo nr. D1-368 redakcija);
3. Pakuočių ir pakuočių atliekų tvarkymo įstatymas (aktuali redakcija nuo 2012-01-10);
4. Valstybinis strateginis atliekų tvarkymo planas (aktuali redakcija nuo 2010-12-15);

5. Molėtų rajono savivaldybės komunalinių atliekų tvarkymo taisyklės (patvirtintos 2008-02-14, 2008-03-27 pakeitimas).

6.3. Elektros energija

Elektros energija Giedraičių miesteliui perduodama 35 kV įtampos elektros tinklais. Giedraičių miestelyje elektros energiją gauna per 35/10 kV Giedraičių transformatorinę pastotę, nuo kurios elektros energija miesteliui yra skirstoma 10 kV ir 0,4 kV oriniais ir kabeliniais elektros energijos tinklais (6.4 pav.).

2010 metais Giedraičių miestelio gyventojams buvo patiekta 445,3 kWh elektros energijos, tai sudarė 62 % miestelio suvartotos elektros energijos, 15 % elektros energijos suvartota prekyboje, 7 % kituose objektuose, 6 % mokslo, kultūros ir sporto įstaigose ir kt. (6.4 pav.).

6.4 pav. Giedraičių miestelio elektros energijos procentinis suvartojimas

Esama elektros tinklų schema užtikrina, kad Giedraičių miesteliui plečiantis įvairiomis kryptimis, nauji vartotojai turės galimybę būti prijungti prie esamų elektros tiekimo tinklų (6.5 pav.).

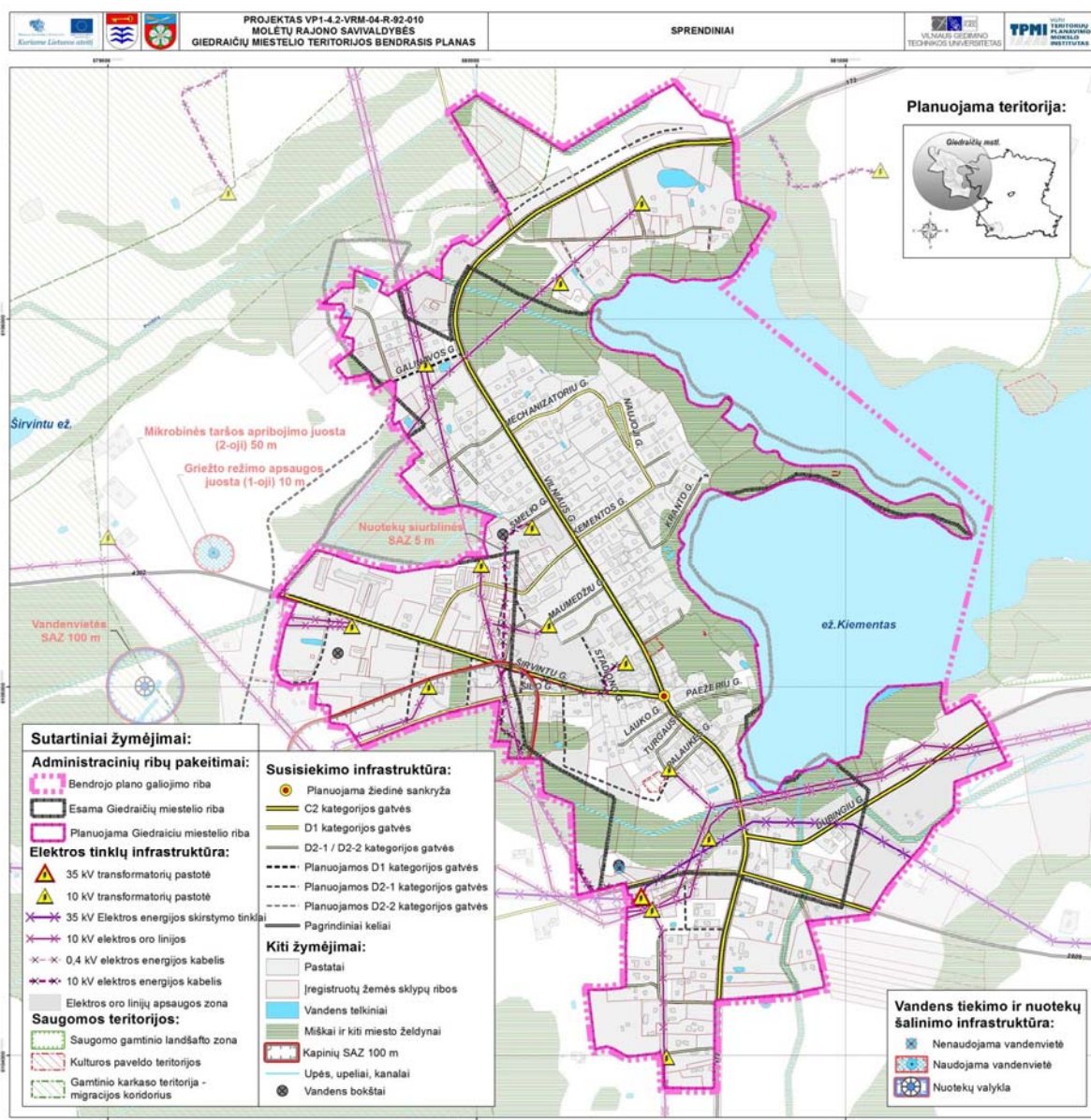
Planuojama, kad didžiausias elektros energijos poreikis turėtų išaugti pramonei ir gyventojams. Planuojama, kad Giedraičių miestelyje prie centralizuotų vandens tiekimo ir nuotekų tvarkymo tinklų prisijungs nemažiau kaip 95 % miestelio gyventojų.

Giedraičių miestelyje siūloma modernizuoti elektros oro linijos tinklus, juos keičiant požeminiais kabeliniais tinklais.

Iki 2022 metų rekonstruoti esamas ir įrengti naujas gatvių apšvietimo sistemas pagrindinėse miestelio gatvėse. Gatvių apšvietimui numatyti pažangias priemones, kurios leistų efektyviai naudoti elektros energiją.

Vadovaujantis elektros tinklų apsaugos taisyklėmis, teritorijoje yra taikomi esamų ir planuojamų elektros tinklų apsaugos zonos (išilgai elektros oro linijų – žemės juostos ir oro erdvė, apribotos vertikaliomis plokštumomis, esančiomis abiejose linijos pusėse nuo kraštinių laidų (kai jie nėra atlenkti) šiuo atstumu):

- 1) iki 1 kV įtampos elektros oro linijoms – 2 metrai;
- 2) 6 ir 10 kV įtampos elektros oro linijoms – 10 metrų;
- 3) 35 kV įtampos elektros oro linijoms – 15 metrų;
- 4) požeminių elektros kabelių linijų – žemės juostos apribotos vertikaliomis plokštumomis, esančiomis abiejose linijos pusėse nuo kabelių linijų konstrukcijų kraštinių taškų – 1 metro, o iki statinių pamatų – 0,6 metro atstumu.

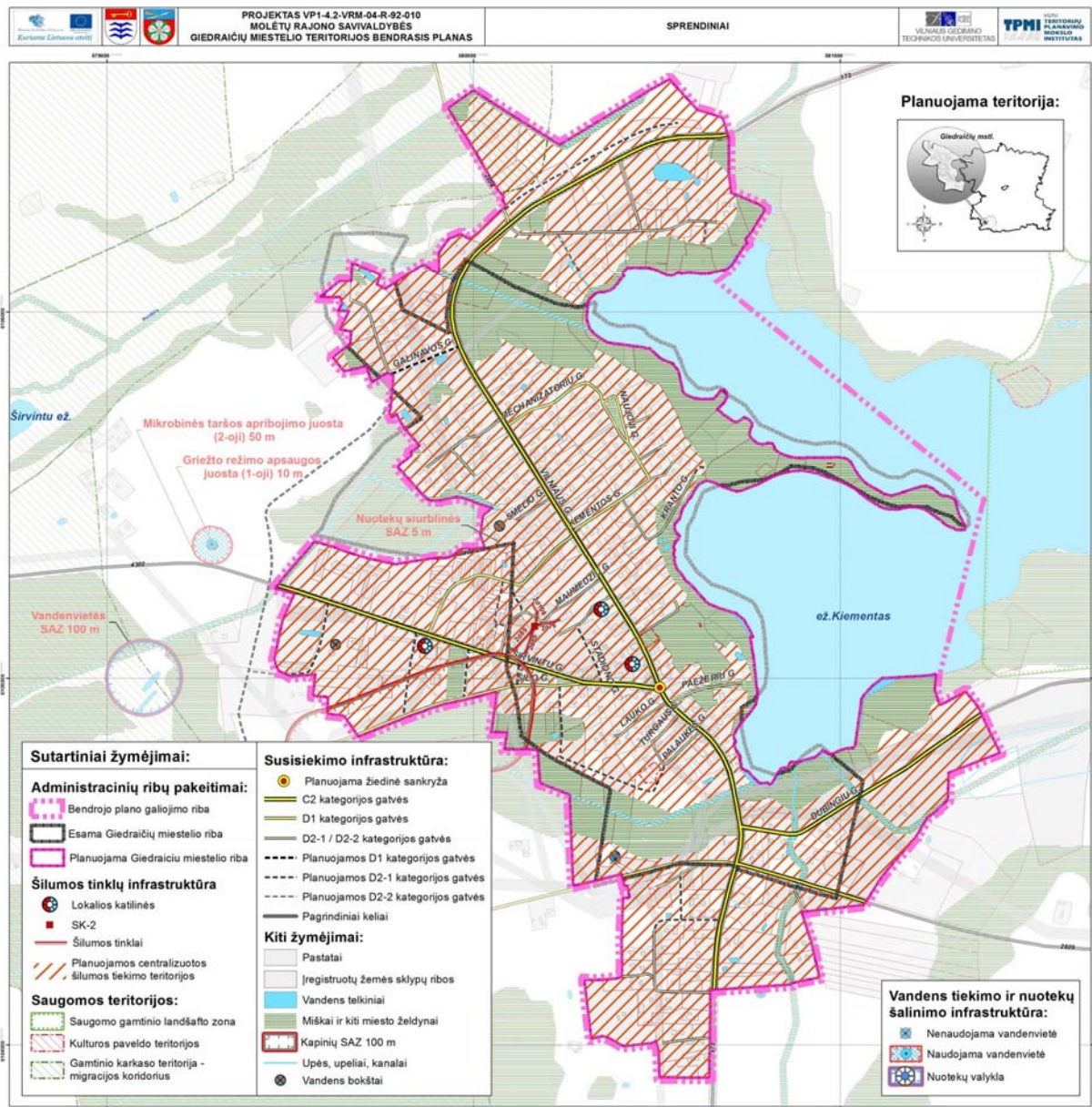

6.5 pav. Giedraičių miestelio elektros energijos tiekimo infrastruktūra

6.4. Šilumos ūkis

Giedraičių miestelyje centralizuotos šilumos tiekėjas UAB „Molėtų šiluma“, kuri šilumą tiekia 2d76, 2d89 ir 2d108 dvivamzdžiais septyniems objektams (6.6 pav.): penkiems gyvenamiesiems namams (Kementos g.5, Kementos g.7, Kementos g.9, Kementos g.11, Širvintų g.18), Giedraičių vidurinei mokyklai ir Giedraičių vaikų darželiui.

Giedraičių miestelio katilinė rekonstruota 1998 metais. Giedraičiuose esantys šilumos vartotojai išsidėstę kompaktiškai. Bendras šilumos tiekimo trasų ilgis apie 290 m ir linijinis šilumos tankis sudaro 2,8 MWh/m. Giedraičių katilinė į tinklą pateikia 924 MWh šilumos, technologiniai šilumos nuostoliai sudaro 103 MWh. Kuro sąnaudos 713 malkų, ktm, elektros sąnaudos 29 tūkst. kWh, vandens sąnaudos sudaro 139 m³.

6.6 pav. Centralizuoto šilumos tiekimo sistema

Giedraičių miestelyje yra trys lokalsios katilinės: viena vandens tipo pradėta eksploatuoti nuo 1998 metų Giedraičių seniūnijoje, antroji įrengta Giedraičių ambulatorijoje, trečioji Giedraičių ugniagesių komandoje, kuri pradėta eksploatuoti nuo 1995 m.

Giedraičių miestelio bendrojo plano šilumos ūkio infrastruktūros dalis parengta vadovaujantis 2005 metais parengtu Molėtų rajono šilumos ūkio specialiuoju planu (patvirtintu Molėtų rajono savivaldybės tarybos 2005 m. kovo 3 d. sprendimu Nr. B1-22). Parengti Giedraičių miestelio bendrojo plano sprendiniai rodo, kad būtina atnaujinti šilumos ūkio specialųjį planą ir numatyti šilumos ūkio infrastruktūros sistemų plėtrą planuojamose miestelio teritorijose.

6.5. Dujų infrastruktūra

Giedraičių miestelyje gamtinės dujos nėra tiekiamos. Gyventojams tiekiamos suskystintos dujos užpildytos balionuose.

LR teritorijos bendrajame plane Molėtų rajono dujofikavimas nenumatytas.

6.6. Telekomunikacijos ir ryšiai

Esami Giedraičių miestelio ryšių tinklai išvystyti gerai. Naujose urbanizuojamose teritorijose numatyti techniniai koridoriai inžineriniams tinklams pakloti. Ryšių tinklų tiesimą, priežiūrą ir apsaugą reglamentuoja LR Elektroninių ryšių ir LR Statybos įstatymai bei Telekomunikacijų tinklų apsaugos taisyklių patvirtinimo įsakymas Nr. 117 (1997 09 18).

Prijungimą prie TEO LT, AB tinklų vykdo pati bendrovė pagal poreikį. Interneto tinklo plėtojamas vykdomas atsižvelgiant į vartotojų poreikius.

PLANAVIMO TIKSLŲ ĮGYVENDINIMAS

Giedraičių miestelio bendruoju planu suformuota miestelio teritorijos ir artimiausių teritorijų tvarkymo, naudojimo ir apsaugos koncepcija, prioritetu nustatant pažintinės (svarbiausių kultūros paveldo objektų – Šv. Baltramiejaus bažnyčios su varpine bei paminklo „Karžygiams, žuvusiems už Lietuvos laisvę ties Giedraičiais 1920 m.“ ir kitų) infrastruktūros vystymą.

Bendruoju planu suformuota miestelio teritorijos vystymo erdvinė koncepcija, pasiūlytos priemonės tobulinti istoriškai susiklosčiusią urbanistinę struktūrą bei formuoti architektūrinę erdvinę kompoziciją. Siūloma palaikyti ir papildyti esamą miestelio morfostruktūrą, o naujai įsisavinamose teritorijose, esančiose miestelio pakraščiuose taikyti sodybinio užstatymo morfostruktūros tipą, išlaikant dominuojančius pastatų ir žemės sklypų dydžius. Siekiama išsaugoti Giedraičių miesteliui būdingas tradicinės architektūros savybes statomuose ir rekonstruojamuose pastatuose siūloma naudoti smulkų tūrių mastelį, šlaitinius stogus, gamtai artimas fasadų spalvas (gelsvą, rusvą, žalsvą, pilką). Rengiant kitų lygmenų ir didesnės detalizacijos Giedraičių miestelio teritorijų planavimo dokumentus, tikslinga numatyti konkrečias priemones istorinio kultūrinio kraštovaizdžio savitumui atskleisti ir sustiprinti. Kraštovaizdžio tyrimų (erdvinės, tūrinės ir plano struktūrų, želdynų, vandens telkinių ir kitų teritorijos komponentų bei vizualinių ryšių, panoramų ir siluetų analizės) duomenys leistų nustatyti konkrečius kraštovaizdžio apsaugos reikalavimus. Siūlytina nugriauti istorinio centro estetinę vertę menkinančius sovietinio laikotarpio komunalinės paskirties silikatinių plytų statinius, esančius Kumento ežero pakrantės zonoje.

Atliktas miestelio teritorijos zonavimas pagal teritorijos tipus, kuriuose leidžiama kelių, viena kitą papildančių, funkcinių paskirčių objektų plėtra. Pasiūlytas miestelio ribų keitimas prijungiant Pašilių k. ir koreguojant ribą su Kumento ežeru, taip pat šiaurės ir vakarų pusėje. Miestelio ribų pakeitimui įteisinti reikia rengti miestelio ribų keitimo specialųjį planą, kur ribos gali būti tikslinamos.

Bendruoju planu numatytos priemonės gerinti gyvenimo ir aplinkos kokybę planuojamoje teritorijoje, pasiūlyta bendrojo naudojimo želdynų sistema, leidžianti įrengti pėsčiųjų takus palei vandens telkinius, išsaugoti ir panaudoti gyventojų ir miestelio lankytojų rekreacijai upelių slėnius ir vandens telkinių pakrantes.

Atsižvelgiant į jau parengtus planavimo dokumentus ir racionaliausias plėtros kryptis, pasiūlyta inžinerinės, susisiekimo ir kitos visuomenės poreikiams tenkinti reikalingos infrastruktūros plėtra. Visuomenės poreikiams rezervuojamos teritorijos pateiktos pridedamoje schemoje.

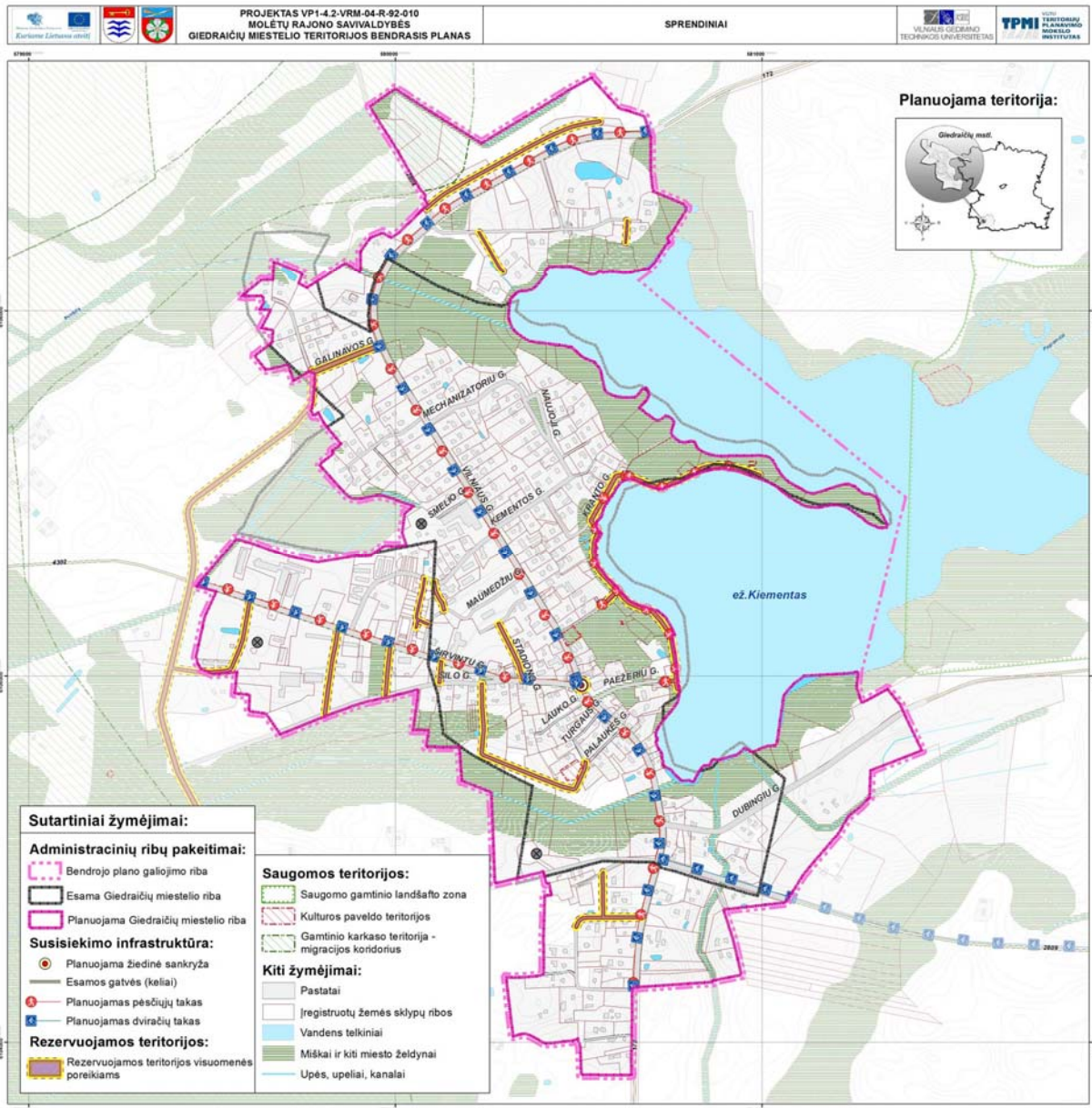
Visoms teritorijoms, kuriose bendruoju planu nustatyti teritorijos naudojimo tipai, kitos pagrindinės paskirties objektų plėtrai (išskyrus vandens ūkio, miškų ūkio, žemės ūkio), būtina rengti detaliuosius planus, jei nebus įvesti Teritorijų planavimo įstatymo ir kitų poįstatyminių aktų pakeitimai, nurodantys kitokią tvarką. Bendrajame plane pateikti principiniai siūlymai gatvių sklypams formuoti, kurie turi būti tikslinami, rengiant gatvių detaliuosius planus.

Bendruoju planu siūlomi principiniai sprendiniai komunikacinių koridorių ir naujų gatvių rezervavimui. Pasiūlytos komunikacinių koridorių ir gatvių trasos gali būti tikslinamos rengiant detaliuosius planus, bet išlaikant tas pačias sankryžų vietas, siūlomą koridorių plotį.

Bendrojo plano sprendiniais pagerinta investicijų aplinka, pasiūlant teritorijų komerciniams objektams ir pramonės bei sandėliavimo objektams miestelio šiaurės-vakarų dalyje. Siūloma fermų ir mechanizacijos pastatų komplekso konversija į netaršios gamybos, sandėliavimo ar komercinius objektus.

Turizmo, rekreacijos ir paslaugų veiklai plėtoti Giedraičių miestelio bendrojo plano sprendiniais sukurtos palankesnės sąlygos dėl numatytos svarbiausių istorinių pastatų ir paminklų vizualinės apsaugos principų nustatymo, miestelio erdvinės kompozicijos išsaugojimo ir paryškimo priemonių. Taip pat pasiūlytas patogesnis ir intensyvesnis vandens telkinių naudojimas, įrengiant pėsčiųjų takus ir reikalingą infrastruktūrą. Taip siekiama didinti miestelio patrauklumą turistams ir vasaros sezono metu – poilsiautojams.

*GIEDRAIČIŲ MIESTELIO TERITORIJOS BENDRASIS PLANAS
III etapas. SPRENDINIAI*

SCHEMA. Visuomenės poreikiams reikalingos teritorijos.